

Česká zemědělská univerzita v Praze

Fakulta agrobiologie, potravinových a přírodních zdrojů

Katedra speciální zootechniky

**Vliv anglického plnokrevníka na teplokrevná sportovní
plemena koní**

Bakalářská práce

Autor práce: Drahoslava Loudová

Obor studia: Speciální chovy (ABPS)

Vedoucí práce: Ing. Lucie Starostová

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Vliv anglického plnokrevníka na sportovní teplokrevná plemena koní" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 20. 4. 2018

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala Ing. Lucii Starostové za návrh tématu a za odbornou pomoc při psaní bakalářské práce, jak s vyhledáváním pramenů, tak vypracováním vlastní práce. Dále všem lidem, kteří mi pomáhali k získání znalostí týkajících se koní, bez kterých bych tuto bakalářskou práci nemohla napsat.

Vliv anglického plnokrevníka na teplokrevná sportovní plemena koní

Souhrn

Bakalářská práce se zabývá vlivem anglického plnokrevníka na sportovní teplokrevná plemena chovaná v České republice. V úvodu je popsán evoluční vývoj koně i se změnou jeho využití v průběhu staletí. Dále je zde taxonomicky zařazeno plemeno anglického plnokrevníka, zmíníme také jeho historii a charakteristiku, včetně informací o plemenné knize. Jsou zde popsány informace ohledně šlechtění a dědivosti s ohledem na výkonnost těchto koní.

V další části se práce zabývá charakteristikou a historií jednotlivých teplokrevných plemen, kterými jsou český teplokrevník, starokladrubský kůň, moravský teplokrevník, slovenský teplokrevník, angloarab, kůň Kinský, Shagya–arab a kmene Furioso a Przedswit.

U plemen český teplokrevník, slovenský teplokrevník, moravský teplokrevník a kůň Kinský jsou uvedeni plemenní hřebci působící v chovu v posledních letech. Vybraní jedinci jsou dále podrobněji představeni, z hlediska jejich rodokmenu, základních informací jako jsou tělesné míry a v neposlední řadě jsou zde uvedeny informace o jejich potomcích.

Protože angloarab a angličtí polokrevníci kmene Furioso a Przedswit mají vždy ve svém rodokmenu zástupce anglického plnokrevníka, nejsou dále jednotliví plemenci popisováni. Pouze v této bakalářské práci zmíníme několik jedinců důležitých pro vývoj chovu koní na našem území.

Klíčová slova: exteriér, linie, výkonnost, anglický plnokrevník

The influence of the English thoroughbred on the sport warmblood horses

Summary

This bachelor thesis is focussed on the influences of English Thoroughbred on the equestrian warmblood horses bred in the Czech Republic. The preamble consist of the evolution proces of horses including the changeover of the usage during the past centuries. The next chapter is focused on the taxonomical classification of the English Thoroughbred, including it's history, characteristics and information about Stud books. Information on breeding and herding is described here with regard to the performance of these horses.

The next chapter is dedicated to the history and characteristics of the individual warmblood breeds including Czech Warmblod, Old Kladruber horse, Moravian Warmblood, Slovakia Warblood, Anglo-Arabian, Kinsky horse, Shagya Arabian and lines Furioso and Przedswit.

The breeds of Czech Warmblood, Slovakia Warmblood, Moravian Warmblood and Kinsky horse are introduced by the stallions found in the studs during the last couple of years. Chosen individuals are then presented in detail especially by their blood line and more basic information such as their psysical qualities and their offsprings.

The breeds of Anglo-Arabian and lines Furioso and Przedswit always have at least one representative of the English Thoroughbred in their blood line, therefore the main information about these breeds are not included in this thesis. The last part only oncludes a couple of mentioning about the important studs for the stallions in our country

Keywords: exterior, line, performance, English thoroughbred

Obsah

1 Úvod.....	1
2 Cíl práce	2
3 Literární rešerše	3
3.1 Anglický plnokrevník.....	3
3.1.1 Historie a vznik anglického plnokrevníka	3
3.1.2 Charakteristika a plemenná kniha.....	5
3.1.3 Šlechtění, dědivost znaků, výkonnost.....	8
3.2 Plemena koní chovaná na území ČR ovlivněná anglickým plnokrevníkem	15
3.2.1 Český teplokrevník	15
3.2.2 Starokladrubský kůň	24
3.2.3 Moravský teplokrevník	25
3.2.4 Slovenský teplokrevník.....	29
3.2.5 Angloarab.....	34
3.2.6 Kůň Kinský	35
3.2.7 Shagya–arab.....	42
3.3 Angličtí polokrevníci.....	43
3.3.1 Furioso	44
3.3.2 Przedswit.....	45
4 Závěr.....	46
5 Seznam použité literatury.....	47
6 Použité zkratky	52

1 Úvod

Všechna plemena koní vznikla ze společného předka *Hyracotherium* (nazývaného též *Eohippus*), který se objevil na Zemi zhruba před 60 milióny let. Od dnešních koní se zcela lišil, měl 5 prstů, obýval lesní porosty a jeho velikost odpovídala lišce. Tak jak se měnila krajina na Zemi, měnili se i předci koní. Místo lesů, které poskytovaly úkryty, byli nuceni žít na otevřených pláních, kde byl jedinou možností útek. Proto se koním začaly redukovat počty prstů, stejně jako se přizpůsobovala stavba těla. Počátky domestikace sahají až do období 3 000 let př. n. l. do oblasti Euroasie, kdy kůň poskytoval především maso a kůži.

Využívání koní se v průběhu staletí výrazně měnilo. Ve středověku se koně chovali výhradně pro potřeby rytířů, kdy těžcí koně byli určeni do války a lehčí přesunovali rytíře i několik kilometrů. V období mezi středověkem a novověkem byli pak využíváni především pro pobavení šlechty, kromě honů a dopravy našli koně uplatnění také na začínajících a rychle se rozšiřujících dostizích. V 18. století zaznamenal chov koní největší rozmach, koně se využívali nejen pro pobavení, ale také k tažným a vojenským účelům. Nejdříve se používali koně v poštovníctví, poté stále více v dopravě a v neposlední řadě jako pomocníci v rozvíjejícím se průmyslu, v přístavech a dolech. Za rozmachu průmyslu byla potřeba zvýšit produktivitu práce v zemědělství, tím pádem se stal kůň potřebný i v tomto odvětví. Další, tedy 19. století ovšem způsobilo velký pokles stavu koní, kteří ztráceli význam jak v dopravě, tak v zemědělství a částečně i lesním hospodářství. Ve 20. století ztratil kůň své dosavadní využití, jeho význam však nezanikl. I když světové války významně zasáhly do počtu koní a také znamenaly pro některá plemena téměř zánik, prací nadšenců a ošetřovatelů došlo k obnově početních stavů. Koně se začali využívat pro sport, či pobavení, ať už se jedná o rekreační ježdění, různé show a výstavy atd. Ačkoli potřeba koní pro armádu upadla, například pro potřeby policie byla zavedena jezdecká složka. Vysoká škola španělská navazuje na výcvik koní pro vojenské účely.

S rozdílným využitím koně se změnil i způsob chovu a reprodukce. V dnešní době se klade důraz především na výkonnost koní, nikoli na čistokrevnou plemenitbu. V důsledku tohoto jednání je v dnešní době velmi těžké rozlišit, o které plemeno koně se jedná jen na základě exteriéru. Jednou z mála výjimek je anglického plnokrevníka, který slouží od svého vzniku především jako dostihový kůň. Toto plemeno můžeme považovat za nejrozšířenější na světě. Právě jeho obliba a také výkonnost způsobila, že se ve velké míře podílel na formování ostatních plemen. Uvedený vliv zaznamenal i chov koní na našem území.

2 Cíl práce

Cílem této práce je popsat plemeno anglický plnokrevník, jak z hlediska jeho vzniku, charakteru, tak genetiky. Jelikož se toto plemeno často využívá při osvěžení krve a zušlechťování jiných plemen, bude se tato práce zabývat také posouzením vlivu anglického plnokrevníka na sportovní teplokrevná plemena chovaná v České republice. Tento vliv bude zkoumán jak z historického hlediska, tak v moderní době. Zmíníme důležité plemeníky ve šlechtění jednotlivých plemen, tyto plemena také charakterizujeme. Vliv anglického plnokrevníka bude zaměřen na plemena český teplokrevník, moravský teplokrevník, Shagya-arab, starokladrubský kůň, kůň Kinský, slovenský teplokrevník, Angloarab a na kmeny Furioso a Przedswit.

3 Literární rešerše

3.1 Anglický plnokrevník

Taxonomické zařazení

Wilson a Reeder (2005) uvádějí, že anglický plnokrevník patří do říše živočichové (Animalia), kmen strunatci (Chordata), podkmen obratlovci (Vertebrata), třída savci (Mammalia), řád lichokopytníci (Perissodactyla), čeleď koňovití (Equidae), druh kůň domácí (*Equus caballus*). Z fylogenetického hlediska patří mezi skupinu koní orientálních (východního typu), podskupiny koní anglického typu (Jokl a kol., 1977). Mahler (1995) tvrdí, že společným předkem skupiny koní východních byli stepní a lesní tarpani (*Equus gmelini*). Dle stupně prošlechtění se jedná o plemeno kulturní, dle převládající užitkovosti plemeno dostihové (Navrátil, 2007).

3.1.1 Historie a vznik anglického plnokrevníka

3.1.1.1 Anglický plnokrevník na Britských ostrovech

O chovu koní na Britských ostrovech jsou vedeny záznamy již z doby Keltů. Za Caesarovy vlády, okolo roku 55 př. n. l., se pořádaly závody malých koní Britů proti koním římské legie. Za vlády Alfreda v 9. století bylo do Anglie importováno několik závodních koní, zároveň Alfred zavedl funkci nejvyššího podkoního tzv. Maester of the Horse. Tělesný rámec domácích koní se postupně zvětšoval vlivem šlechtění s arabskými, španělskými i germánskými koňmi. Tito koně pak mezi sebou soupeřili v rovinných dostizích, které se těšily v Anglii velké oblibě. Zákaz těchto závodů vydaný v polovině 17. století přinesl velké rozšíření krevní základny domácích koní, protože se koně ze zrušených královských hřebčínů (především se jednalo o arabská plemena) křížili s lokálními chovy. Tímto křížením a tvorbou podmínek prostředí chovu vzniklo nové závodní jezdecké plemeno.

Výkonnost těchto koní se prověřovala v poměrně dlouhých závodech okolo 4 anglických mil a delších. Důležitým mezníkem pro chov anglického plnokrevníka se stal rok 1750, ve kterém byl založen Jockey Club, který ucelil propozice dostihů, zároveň zvolil maximální rychlost ve cvalu jako jediné selekční kritérium. Mezi lety 1776 a 1780 se pro tříleté koně uspořádaly tři dostihy – Derby, Oaks a St. Leger, které pro startující koně zajišťovaly maximum stejných podmínek. Tyto dostihy se staly nejvýznamnější součástí

nejen dostihové soustavy, ale také selekčním kritériem anglického plnokrevníka (Dušek, 2011).

V 17. století za vlády Karla II. byli do Anglie dovezeni arabští hřebci a klisny, jejichž potomstvo se vyznamenalo na dostihové dráze. Tento úspěch způsobil, že se těmto klisnám začalo říkat Royals Mares (v překladu královské klisny). Za začátky chovu anglického plnokrevníka se považuje období okolo roku 1680. Z již zmíněných informací můžeme vypožorovat, že toto plemeno vzniklo převážně vlivem chovatelské a šlechtitelské práce člověka.

Po prostudování rodokmenů dnešních anglických plnokrevníků odhalíme, že směřují pouze k několika málo předkům. Z těchto předků jsou pak za zakladatele považováni tři plnokrevníci (Štrupl, 1983). První z nich, turkmenský hřebec Berley Turk, jehož vnuk Herold je považován za nejslavnějšího pokračovatele linie. Druhým byl plnokrevný hřebec Darley Arabian, jehož potomek Flying Childers zvítězil jako první velký kůň v Newmarketu. V linii Darley Arabiana byl velmi známý plemeník Eclipse, který za svou dostihovou kariéru nepoznal porážku. Posledním ze zakladatelů je pak berberský hřebec Godolphin Arabian, který zplodil s klisnou Roxanou hřebečka Latha, ten se pak stal favoritem dostihové dráhy. Náležitým pokračovatelem této linie byl hřebec Matchem (Ottova encyklopedie, 2014). Tito tři hřebci připouštěli nejlepší anglické dostihové klisny, dokonce můžeme zpětně vyhledat všechny plnokrevníky registrované v Generální plemenné knize od roku 1791. Ačkoli zakladatele připouštěli jen se šampionkami, oni sami v žádném závodu nezávodili. Zřejmě popularita arabské krve, která poskytovala kvalitu a schopnost křížení se zachováním typu, se stala důsledkem skutečnosti, že se v dostizích neprověřeni hřebci účastnili plemenitby (Mc Bane, 2008).

Téměř všech 500 000 tisíc světových plnokrevných dostihových koní pochází podle nové genetické studie z 28 předků, narozených v 18. a 19. století, a až přibližně 95% plnokrevných hřebců lze dohledat k jedinému hřebci zakladateli. Anglické klisny byly připouštěné s arabskými a dalšími hřebci, čímž vznikl kůň, který se vyznačuje velkou výdrží v distančních dostizích. Pro posouzení genetické rozmanitosti dnešních dostihových koní, Cunningham (1991) při porovnání 13 mikrosatelitových lokusů, které se v sekvencích DNA opakují a liší se v délce, zjistil, že je většina dnešních potomků z pouhých 28 zakladatelů. Bylo známo, že pro založení plnokrevného plemene byla použita jen hrstka hřebců, ale mnoho klisen. Překvapivě nový výzkum prokázal, že u 95% dnešních závodních koní může být Y chromozom vysledován k jedinému hřebci zakladateli – a to k Darley Arabian, který se narodil v roce 1700 (Bailey 1998).

3.1.2 Charakteristika a plemenná kniha

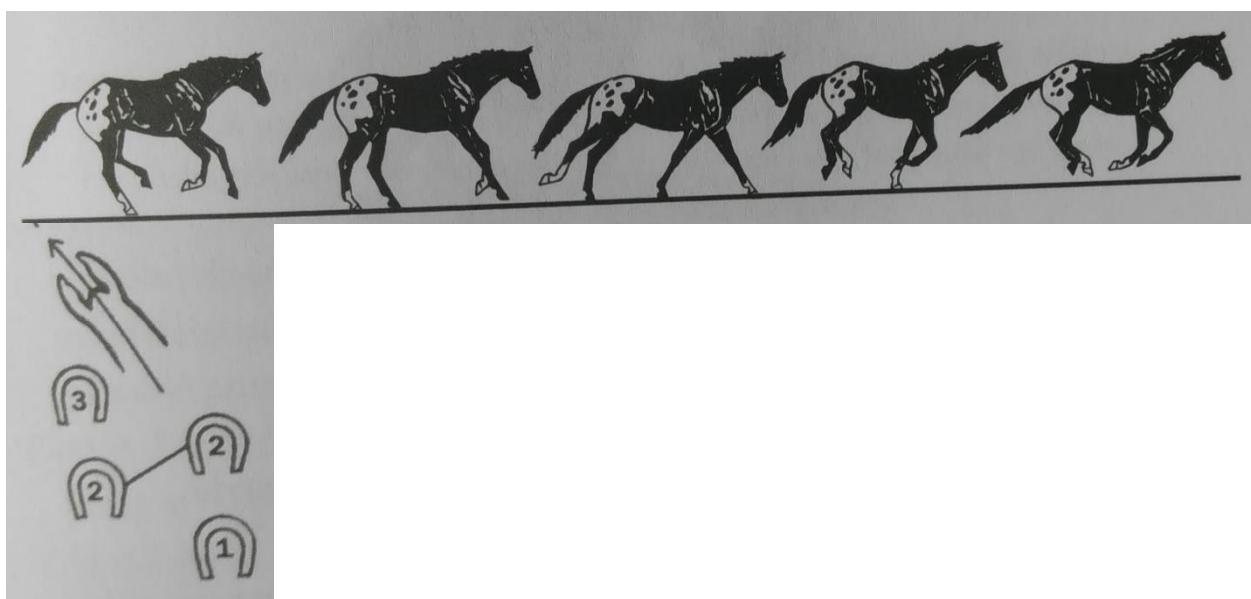
3.1.2.1 Charakteristika

Anglický plnokrevník vznikl převážně vlivem chovatelské činnosti člověka, proto se jedná o vyšlechtěné, kulturní a tedy náročné plemeno (Štrupl, 1983). Jelikož byl šlechtěn výhradně a jednostranně na dostihovou výkonnost, ostatní kritéria byla druhořadá. Proto je celková charakteristika plemene velmi variabilní. Kohoutková výška se pohybuje mezi 155 - 170 cm. Suchá, výrazná hlava celkově velmi elegantně, gracilně a ušlechtilé působícího plnokrevníka může být dlouhá nebo krátká, rovná, také s konkávním či konvexním profilem, závisí to na převaze znaků arabů či berberů. Štíhlý, většinou delší krk může být nasazen vysoko nebo nízko. Vysoký kohoutek pokračuje v dlouhý hřbet, silná, svalnatá a dlouhá záď se svažuje šikmo dolů. Oválně tvarovaný, hluboký hrudník poskytuje potřebný prostor srdci a plicím. Horní části končetin jsou dlouhé a šikmé a umožňují prostorný cval. Suché končetiny nevypadají vždy korektně, to však nemusí mít vliv na výkon v dostizích. Převažují hnědáci a ryzáci, vraníci a bělouši jsou vzácnější. Plnokrevníci dosahují na střední vzdálenosti rychlostí více než 60 km za hodinu. Vzhledem k tomu, že při výběru zohledňují převážně tato selekční kritéria a s dostihovými koňmi zacházejí pouze odborníci, toleruje se i občas problematictější charakter. Naopak u jezdeckých typů plnokrevníka, které se používají k zušlechtění teplokrevných chovů, má dobrý charakter velký význam. To platí především pro plnokrevné koně určené k rekreačním účelům, kteří se při zkušeném zacházení stanou dobrými partnery, neodborné zacházení však může způsobit mnoho problémů. Chov těchto vyšlechtěných koní, kteří zdomácněli na všech kontinentech s velmi výraznými klimatickými rozdíly, bývá poměrně náročný, protože jsou citliví na podmínky chovu a nemohou být celoročně na pastvině (Kapitzke, 2008).

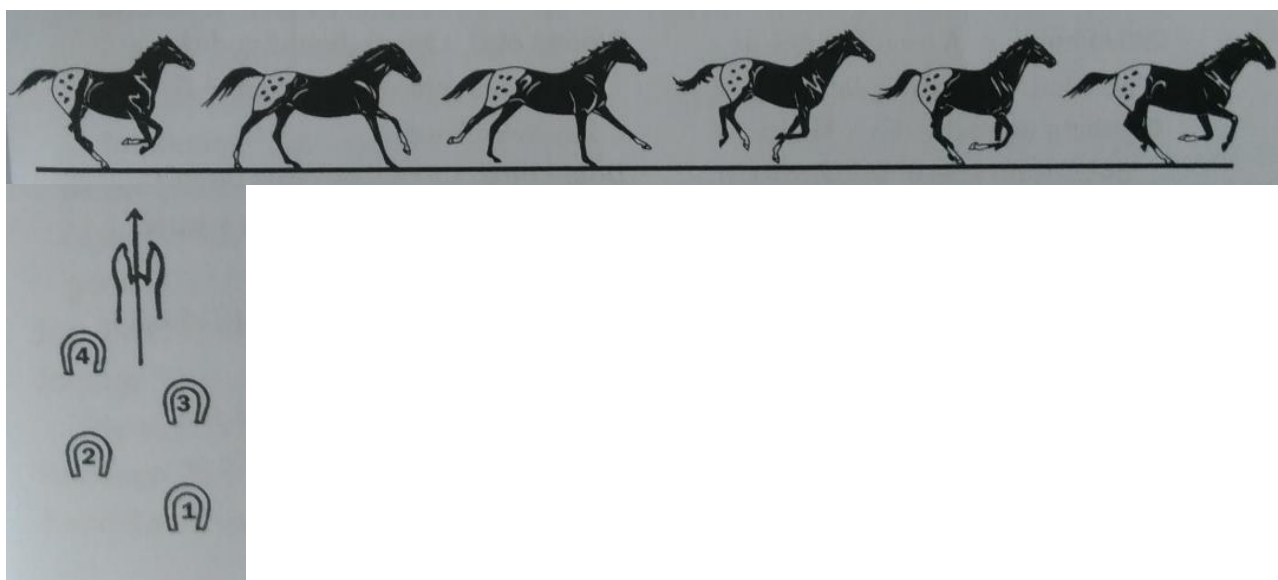
Plnokrevník je se svou kvalitní konstitucí, dlouhou a lehkou akcí a dobrou rovnováhou také výborným jezdeckým koněm. Je-li přikřížen koňmi s klidnou povahou, dává skvělé skokany, koně pro military a huntéry. Proto byl používán při založení a vylepšení mnoha moderních plemen sportovních koní, jako je angloarabský, holštýnský a hannoverský kůň (Mc Bane, 2008).

Vzhledem k využití anglického plnokrevníka, kterým jsou výhradně dostihy, zmíníme zde chody koně: cval (tzv. pravý cval) a dostihový cval neboli trysek. Pokud kůň cválá na pravou nohu, dopadne jako první jeho levá zadní končetina (1), potom dopadá na zem více dopředu a vede pravá zadní končetina (2), která dopadá současně s levou přední (2) a představují druhý úder cvalu. Potom pravá přední došlápne dále dopředu jako třetí úder cvalu (3), vede.

Když se pravá přední znovu odrazí, nastupuje krátká fáze vznosu (Obrázek č. 1). Oproti tomu dostihový cval je čtyřdobý chod. Jsou při něm najednou na zemi dvě kopyta (obě zadní, potom vedoucí zadní a nevedoucí přední, dále obě přední), ale každá končetina došlápne na zem samostatně. V levém dostihovém cvalu dopadá na zem jako první pravá zadní končetina (1), dále levá zadní (2) následovaná pravou přední (3) a potom levá přední (4), po níž následuje krátká fáze vznosu – nohosled se nadále opakuje (Obrázek č. 2) (Thomas, 2010).

Obrázek č. 1 (Thomas, 2010)

Obrázek č. 2 (Thomas, 2010)

3.1.2.2 Plemenná kniha

V roce 1791 vyšel první svazek General Stud Book (tedy plemenné knihy anglického plnokrevníka). Zde jsou zapsaní koně již od roku 1709, kteří excelovali v dostizích i v chovu a umožnili tak vznik nového plemena anglického plnokrevníka (Štrupl, 1983). Naopak Kapitzke (2008) uvádí, že systematický chov anglického plnokrevníka začal v roce 1793, kdy byl zveřejněn první díl General Stud Book. V tomto díle se objevily záznamy o původu přibližně 5 500 koní, kteří v té době závodili v dostizích, včetně jejich předků. Podle Mahlera (1995) navrhl v roce 1790 chovatel James Weatherby vydat knižně evidenci o plemeni anglického plnokrevníka, včetně linií chovů, generačních posloupnostech a v neposlední řadě o kombinacích a výsledcích plemeníků. Jelikož se tento chov už 150 let rozvíjel, musel Weatherby přečíst nespočet listin a zpovídat majitele. Po roce hledání vydal obsáhlou „Předmluvu“ a za další dva roky tuto část doplnil a zpřesnil také pod tímto názvem. Trvalo celých šestnáct let, než nasbíral všechny potřebné informace, aby mohl vydat v roce 1808 General Stud Book. Horáček (1986) dále dodává, že v dnešní době nelze přesně určit, jaká kritéria použil Weatherby pro výběr k zápisu do plemenné knihy. Hlavním měřítkem pro něj byly nejspíše výsledky na dostihové dráze nebo alespoň příbuznost s vítěznými koňmi. I když dával přednost jedincům prokazatelně směřujícím k orientálním předkům, objevilo se několik takových, kteří se s podobným původem chlubit nemohli.

O anglické plnokrevníky byl velký zájem nejen v jejich domovině (tedy Anglii), ale také v Irsku, Spojených státech amerických, Francii a dalších zemích především ve střední Evropě (McBane, 2008). Prvním dovezeným koněm do Severní Ameriky byl syn Darley Arabina, Bulle Rock, ten dorazil v roce 1730 do Virginie. V průběhu dalšího století se do Ameriky dostalo velké množství koní, důsledkem čehož bylo roku 1873 první vydání americké plemenné knihy (Ottova encyklopedie, 2014). Spojené státy americké prosluly svými mladými sprintery, z Francie pocházejí výjimeční koně na střední a vytrvalostní tratě. Další zemí se špičkovým chovem anglického plnokrevníka se stalo Irsko (McBane, 2008).

Ihned po vydání prvního svazku General Stud Book se v Anglii zavedlo pravidlo platící dodnes, a sice že do plemenné knihy může být zapsán pouze jedinec, který má oba rodiče zapsané v prvním či dalších svazcích plemenné knihy (Hlačík, 2010). Hlavním důvodem tohoto opatření byl fakt, že kdyby se polokrevní koně připouštěli dále jen s plnokrevními, procento plnokrevníka by se sice zvětšovalo, ale nikdy by nevznikl kůň 100% plnokrevný (Horáček, 1986). To znamenalo zabránění jakéhokoliv přílivu cizí krve do plemene. Pro další chovatelský pokrok, kterým je pouze práce uvnitř plemene, se dala

použit jediná možnost, tím byla čistokrevná plemenitba (Hlačík, 2010). Přesto, že daná pravidla jsou jasně ustanovená, našlo se několik výjimek koní, kteří byli do plemenné knihy vlivem především ekonomických tlaků nakonec zapsáni (Horáček, 1986).

Založení Československého Jockey Clubu se datuje ke dni 28. 3. 1919, do současné doby změnila organizace několikrát jméno, ovšem činnost zůstávala nadále stejná. Plemenná kniha byla vydána československým Jockey Clubem v roce 1925 a přesně registrovala plnokrevníky v našich zemích (Mahler, 1995). Po vzniku samostatné České republiky byl 21. 9. 1993 Jockey Club České republiky přijat za řádného člena Mezinárodní federace autorit turfů. Česká Plemenná kniha plnokrevníka získala v roce 1996 plné mezinárodní uznání (Jockey Club, 2018a).

3.1.3 Šlechtění, dědivost znaků, výkonnost

Z potomků třech zakládajících hřebců a původních 137 klisen, z nichž dodnes existuje ještě 43 rodin, vznikl systematickým připouštěním, příbuzenskou plemenitbou a neustálou selekcí na výkonnost v dostizích anglický plnokrevník. Hlavním chovným cílem je rychlost spojená s ochotou podávat výkon. Plnokrevníci v teplokrevném chovu produkují drezurní a skokové koně na špičkové úrovni, jejich výkony by bez toho zušlechtění byly nemyslitelné. V těchto disciplínách se velmi dobře uplatňují i sami plnokrevníci, pokud disponují patřičným talentem. Chovy anglického plnokrevníka v USA, Anglii, Irsku nebo Francii zaujímají přední místa na světě. Toto plemeno je natolik mezinárodně rozšířeno, že se začíná prosazovat název plnokrevník místo anglický plnokrevník. V průkazu koně má plnokrevník za svým jménem označení A1/1 nebo xx (Kapitzke, 2008). Jak se dostihový sport vyvinul v průmysl, chovatelé začali věnovat pozornost rodokmenu a užívat jen koně, kteří byli vyzkoušeni na závodě. Zpočátku byli angličtí plnokrevníci ježděni na dlouhé tratě asi 4 až 12 mil (6,4 až 19,3 km), ale postupně rostl požadavek na kratší dostihy, takže koně mohli být ježděni v nižším věku. Začali být lépe krmeni a ošetřováni a v důsledku toho se stalo plemeno vyšší a rychlejší, dokud nedosáhlo svého vrcholu kolem roku 1850. Od té doby se anglický plnokrevník takřka nezměnil. (McBane, 2008).

V chovu koní nabývá na zvláštním významu hodnocení jejich původu, tedy rodokmenové hodnoty, zvláště v chovu anglického plnokrevníka. I při značném zdůrazňování významu původu se však váha předků v jednotlivých generacích posuzuje subjektivně a tento způsob hodnocení přirozeně v současné době využívání progresivních forem genetických analýz neobstojí. V chovu plnokrevníka je nutné vycházet ze skutečnosti,

že selekce hřebců a klisen podléhá rozdílným kritériím. Selekcí účinnost u hřebců je vysoká, neboť do plnokrevného chovu se zařazuje jen 0,5 – 1%, kdežto u klisen 30 až 50%. Toto výběrové kritérium podmiňuje rozdílnou variaci, která je u hřebců podstatně nižší než u klisen. Podkladem k hodnocení vlastní užitkovosti jsou výsledky dosažené ve výkonnostních zkouškách. V chovu A1/1 platí v celosvětovém měřítku stejný metodický princip (Jokl a kol., 1977).

Anglický plnokrevník byl prvním plemenem, při jehož tvorbě bylo definováno konsekventní uplatnění selekčního kritéria pro dosažení výkonu. Jedním z prvních, kdo úspěšně uplatnil v chovu koní J. G. Mendelova pravidla o zákonitosti dědičnosti, jmenovitě zákon volné kombinovatelnosti vloh, byla nejmýraznější osobnost chovu anglických plnokrevníků Frederico Tesio (1869 - 1956). Tento Ital odchoval během své čtyřicetileté kariéry 20 derby vítězů, včetně plemeníků Nearco a Ribot, kteří za svou závodní kariéru nepoznali prohru. Své poznatky o křížení anglického plnokrevníka sepsal do knihy *Breeding the Racehorse*, vydané v Londýně roku 1958 (Duruttya, 2005).

Faktory, které rozhodly o tvorbě základny pro šlechtění anglického plnokrevníka, byly tři. Prvním z těchto faktorů představuje záměrný import velkého počtu orientálních koní v 17. a 18. století do Anglie. Dále umožnění zařadit do chovů pouze koním prověřeným na závodní dráze jak z hlediska vlastností, tak výkonu. Posledním důležitým faktorem je pak umožnění dobrých podmínek pro chov, odchov a přípravu koní k závodům a také promyšlený chovatelský plán zakládající se na kumulaci genů (krve) výkonných jedinců (Dušek, 2011).

3.1.3.1.1 Šlechtění

V současné době jsou moderní plány ve šlechtění zvířat uplatňovány u většiny populací koní po celém světě, zejména v Evropě. Genetická hodnocení jsou často používána na základě modelu nejlepšího objektivního lineárního odhadu – BLUP, ze kterého jsou využívány hluboké a poměrně kompletní rodokmenové struktury. Genetický pokrok určitých vlastností v chovném cíli je odhadován v ročním vzestupu o 3 – 6 % z fenotypové směrodatné odchylky, dále byl genetický pokrok popsán i v několika dalších populacích. Odhad a frekvence genetického pokroku dobře korespondují s očekáváním u daných pozorovatelných genetických variabilit, intenzivních výběrů, přesností výběrů a generačních intervalů. Stejným způsobem se využívá i výběr ostatních hospodářských zvířat. Nemůžeme se divit, že chovatelé plnokrevných koní spoléhají na variaci z mitochondriální DNA a považují to jako zdroj pro zlepšení vlastností a závodních schopností (Arnason 2013).

Harrison and Turrion – Gomez (2006) potvrdili, že se různé haplotypy mitochondriální DNA zdají být prospěšné pro různá řazení koní do určitých optimálních vzdáleností v dostizích, a proto jsou tedy spojené s výdrží. Pomocí sekvenční analýzy mitochondriální DNA Hill et al. (2002); Harrison and Turrion – Gomez (2006) našli rozsáhlé chyby v plemenné knize plnokrevníků General Stud Book. To by mohl být problém pro některé chovatele plnokrevníků, kteří spoléhají na mateřské linie, pomocí kterých z rodokmenů determinují informace. V současnosti bude důležité zjistit, zda mateřská linie a mitochondriální DNA jsou v chovu plnokrevníku tak důležité ve srovnání s variací jaderné DNA. Tradiční přesvědčení chovatelů plnokrevných koní je, že chovné klisny, spíše než plemenní hřebci, více přispívají k předávání závodních vlastností (zejména výdrž), a mohly by jim být také připsány environmentální mateřské účinky. (Arnason 2013).

Šlechtitelský program se využívá ke zvýšení kvality anglického plnokrevníka. Při šlechtění sportovních koní je velké množství genetických proměnných, které jsou zapojeny v tak velkém komplexu, jako je výkon sportovního koně. Zároveň je zapojeno stejně velké množství negenetických proměnných, jako například environmentální faktory, které mají vliv na schopnost nebo neschopnost koně dosáhnout špičkového sportovního výkonu.

Základ všeho je genom, což je kompletní informace, která je uložena v DNA. U koní byla popsána veškerá genetická informace roku 2007. Obsahuje 2,7 miliardy bází nukleotidů a má asi 21 000 bílkovin, které jsou kódovány geny (Larson, 2011).

Často využívanou metodou ve šlechtění plnokrevných koní, je tzv. inbreeding, což znamená páření jedinců, kteří jsou v příbuzenském vztahu. Koeficient inbreedingu u plnokrevných koní je v průměru okolo 8%, samozřejmě se najdou jedinci s nižším i vyšším koeficientem.

Vědecké studie odhadují, že na kvalitu výkonu anglického plnokrevníka má z 35 – 50% podíl genetický materiál daného jedince (Larson, 2011).

Anglický plnokrevník je náchylný na vznik dvojčat při oplození. Proto je důležité identifikovat a rozluštit uložení a kódování genů, které ovlivňují tuto vlastnost (Mucha a kol., 2012).

Za posledních 10 let má za sebou genetika dlouhou cestu, jsme schopni lokalizovat sekvence genů pro jakékoli dobře definované znaky na určité části genomu. Můžeme zkoumat expresi genů a také můžeme pozorovat projevy genů nebo souborů genů ovlivňujících daný znak. Koně mají velkou genetickou rozmanitost, zatím lze snadno identifikovat geny pro vlastnosti s velkým koeficientem dědivosti. Stále nepříliš probádanými jsou geny ovlivňující komplexní

hlediska, jako např. sportovní výkonnost a také se musíme zaměřit na lepší pochopení genové exprese (Larson, 2011).

V chovu anglického plnokrevníka je nutné počítat s poměrem selekce mateřské a otcovské základny, kdy selekce hřebců je velmi vysoká, do chovu se zařazuje pouze 0,5 – 1% nejlepších plemeníků. U klisen je vybráno 30 – 50 % nejlepších. Z tohoto důvodu je nejlepší a nejobjektivnější hodnocení dle výkonů na dráze (Jokl et al., 1977).

Obecně známou informací je, že pokud nemáme dobrou mateřskou základnu v chovu, nemůže být vyprodukováno kvalitní potomstvo. Klisna s kvalitním rodokmenem a genetickým fondem, ze kterého může čerpat i několik generací jejich potomků, se může stát broodmare. Málokdy se stane, že je klisna se špatným původem, i přes vynikající výsledky na dráze, schopna dát kvalitní potomky. Proto se často stává, že sestra šampióna má lepší chovný potenciál, než zmiňovaná klisna. Samozřejmě důležitým parametrem při vzniku kvalitního potomstva, je klisnu pářit se správným plemeníkem. Mnohem více sledován je ale otec matky.

Linie otce matky

Zachování klisen od významných plemeníků je důležité. U genetické výbavy plemeníka je přísně pozorována hlavně linie otce matky. Protože je sledován významný přenos genů vázaných na pohlaví, prostřednictvím dcer plemeníků, které tyto geny přenášejí dále na své potomstvo.

Otcovská linie

Hřebce musíme vybírat na základě rodokmenu a fyzického typu klisny. Páření by mělo být založeno na posílení specifických vlastností předků, například může působit na zlepšení nebo opravu konstituce. I pokud budeme pářit šampiónku tříletých klisen a šampióna tříletých hřebců, můžeme dostat podprůměrné hříbě, neboť mohla být rodina matky a linie otce geneticky nekompatibilní (The Blood-Horse Staff, 2003).

Genetické vlivy rodičů mají největší význam pro výběr dle dědivosti výkonu na potomky, naopak příspěvek prarodičů je méně důležitý, protože jejich výkon je v slabé korelaci s výkonem vnoučat (Dušek a kol., 1995).

Jedním z hlavních, dalo by se říci jediným výkonnostním hlediskem, které se hodnotí u anglického plnokrevníka, je rychlost. Dále by se mohlo mluvit o vzdálenosti, podle které se koně třídí do několika kategorií. Ale i přesto, že se pořádají dostihy dle těchto distancí, vždy rozhoduje, kdo je první v cíli, tudíž rychlost na dané trati.

Základní výkonnostní zkouškou jsou klasické dostihy, dle kterých se hodnotí chovný potenciál.

3.1.3.1.2 Dědivost

Pro stanovení chovné hodnoty, což je stav jedince při vstupu do chovu, tzn. zhodnocení exteriéru, zdraví a povahy, lze použít tři hlediska hodnocení, a to dle původu, vlastní užítkovosti a dle plemenné hodnoty. Z těchto hledisek má největší význam plemenná hodnota, zvláště pokud posuzujeme znaky s nízkým stupněm dědivosti, což je v chovu koní většina hodnocených vlastností (Jokl et al., 1977).

Odhady dědivosti se liší podle metody stanovení, podle věku, délky tratě a vzdálenosti. Časové měřítko má většinou koeficient dědivosti od 0,1 do 0,2, čím kratší vzdálenost, tím více stoupá tendence dědivosti tohoto hlediska. Pro hodnocení dle handicapu a zisku má koeficient obecně vyšší, a to od 0,3 do 0,4. Proto se toto hodnocení často využívá u výsledků plnokrevných koní. Hlavní výhodou hodnocení dle handicapu je, že výkony v závodech lze hodnotit jak u klisen, tak u hřebců. Jelikož je kůň uniparní, a generační interval u plnokrevníků je mezi 9,7 a 11,2 lety, tak při hodnocení dle výkonů v závodech můžeme opakovat více pozorování u jednoho zvířete v relativně krátkých intervalech (Thiruvankadan, 2007).

Moritsu et al. (1998) zjistil, že vliv otce na výsledky potomků je výrazný. Odhady dědivosti z hlediska výsledků byly $0,29 \pm 0,04$ na travnaté trati.

Proces intenzivní selekce anglického plnokrevníka za poslední čtyři století má za následek velké funkční a strukturální změny, které přispívají ke zlepšení fenotypového podkladu výkonnostního hlediska. Výsledek selekce je řada fyziologických vlastností, které umožňují extrémní metabolické funkce. Při dostizích kůň využíval anaerobní způsob dýchání, ale v současné době, na delších tratích, by se dalo říci, že se jedná o aerobní práci. Také se zvětšila kapacita plic, koncentrace hemoglobinu v krvi a srdeční objem, dále velké množství svalové hmoty na poměr tělesné hmotnosti, svalovina tvoří cca 50%. Zvětšila se mitochondriální hustota, oxidační aktivita enzymů a hlavně se zvětšilo intramuskulární zásobení energetických látek, hlavně glykogenu (Gu, et al., 2009).

Svobodová a kol. (2005) zjistili, že dědivost zisku u plnokrevníků má $0,34 \pm 0,03$ u tříletých koní. Předpoklad dědivosti pro danou vzdálenost je $0,18 \pm 0,01$. Studie byla prováděna na 6 333 plnokrevnících, 762 plemenících a 2 836 klisnách.

Šlechtitelský výběr koní se rozvíjel za použití kvantitativních genetických metod pro výpočet dědivých vlastností, jako je výkon při závodních a sportovních soutěžích. Genetické indexy jsou nyní vypočteny u různých plemen koní, protože je cílem vybrat ty nejlepší hřebce a klisny, u kterých je dobře definovatelný genetický cíl podle šlechtitelského plánu. Další využití variability a taktéž i charakteristiky onemocnění byly studovány stejnou

kvantitativní genetickou metodou (Barrey 2010). V poslední době, se taktéž chovatelé obrátili na molekulární biologii a používání DNA markerů pro ověření rodičovství. Využívá se k tomu metoda polymerázové řetězové reakce (dále jen PCR), která je aplikovatelná na detekci krátkých opakovaných sekvencí, které se také označují jako mikrosatelity. Mikrosatelitové markery jsou rovnoměrně rozloženy napříč genomem a jsou vysoce polymorfni, mohou být také identifikovány ze vzorků DNA za použití PCR metody. Tato technologie se používá pro ověření rodičovství a pro individuální identifikaci koní. Může být také použita i pro kontrolu markerů spojených s výkonnostními vlastnostmi nebo s genetickou poruchou. Odhad dědivosti je chovatelská pomůcka, která může pomoci v rozhodování, kteří koně se budou pářit na základě zlepšení znaků a výkonu, rovněž lze takto předvídat, jak tyto znaky u potomků zlepšit. Některé vlastnosti jsou totiž ovlivněny pouze geneticky anebo pouze prostředím, ale jsou zde i ty vlastnosti, které mohou být ovlivněny jak prostředím tak geneticky.

V experimentu bylo analyzováno 34 koní z 200 členného stáda anglických plnokrevných koní, ze kterých bylo sedm úplných rodin. Úspěšné rozšíření produkce alel vyvrcholily s přidruženou PCR skupinou v rámci maximálního dosahu osmi párů bází od vrcholu alel. Na počtu vrcholů alel závisí, zda testovaný jedinec je heterozygot nebo homozygot. Vztah mezi rodičem a potomkem je tedy padesát procent. Pro každou generaci je jedinec odebrán z jiné generace, a to proto, aby se genetický účinek snížil na polovinu (Georgescu et al, 2015). Faktory, včetně genetiky, životního prostředí a náhody, přispívají k variaci mezi jedinci a k jejich pozorovatelným vlastnostem.

Dědivost jednoho znaku je v populaci podíl pozorovatelných rozdílů v konkrétních znacích a to jak mezi jedinci tak i v rámci populace. Odlišnosti jsou způsobené geneticky. Vzhledem k tomu, že dědivost je podíl, bude se jeho hodnota pohybovat v rozmezí od 0,0 (jsou to geny, které nepřispívají k fenotypovým individuálním rozdílům) až do 1,0 (geny, které jsou jediným důvodem pro individuální rozdíl). Například někteří koně jsou rychlejší než ostatní. Vědci se proto snaží určit, jak moc je rychlejší část populace ovlivněna geneticky, životním prostředím anebo jinými faktory. Pokud jde o plnokrevníky, je možné, že dědivost rychlosti jako vlastnosti, lze zvýšit v případě, pokud se variabilita životního prostředí sníží, což znamená, že jedinec bude vykazovat menší fenotypovou variaci. Mezi znaky, které jsou vybrané především z výsledků závodních časů z každého dostihového závodu, je dané pouze přímé měřítko k určité rychlosti, a je zde vhodné použití kvantitativního měření, které lze také použít k vyhodnocení genetického výkonu dostihových koní. Hlášené odhady dědivosti z výsledků závodních časů jsou ale nízké (tj. <20%).

Proto se většina současných studií zaměřila na výdělek nebo na postavení vlastností a různých transformací těchto vlastností s cílem vytvořit hodnotu, která má vysoký podíl dědivosti. Průměrné odhady dědivosti ukázaly, že výkony rychlosti budou zaznamenány z výdělku a z handicapu, což jsou hodnoty vysoce dědivé, nejlepší časy jsou nepatrně mírně dědivé a konečné časy a výnosy jsou málo dědivé. Cílem veškeré metodologie v odhadu plemenné hodnoty je genetické šlechtění populace. To znamená, že při vytváření generalizované populace, je třeba zaměřit se na přesné údaje, které se týkají zvířat, a hlavně na ta zvířata, která s největší pravděpodobností budou vybrána (plemeník/chovná klisna). Náhodný regresní model a Bayesovský postup, mohou nabídnout cenné informace pro hodnocení při řízení živočišných genetických zdrojů (performancegenetics.com).

3.1.3.1.3 Výkonnost

Bowling (1996) tvrdí, že různé diskuze ohledně genetiky výkonnosti koní mohou být vedeny pouze v teoretickém měřítku, neboť aktuálně nejsme schopni precizně identifikovat různé komponenty, na kterých tato část genetiky přesně závisí a předpovědět jejich interakce. Mezi úspěšné chovatele patří člověk, který dokáže zhodnotit a zkombinovat genetickou stránku a životní podmínky bez jakýchkoliv výchylek ve výkonnosti. Pro optimální zisk je nutné zajistit chovná zvířata s různými variacemi konkrétního znaku, dbát na kvalitu výběru rodičů a snažit se minimalizovat generační interval.

Evans (1992) říká, že míra genotypové a fenotypové dědivosti je označována jako h^2 . Pro zjištění těchto hodnot se používá porovnávání potomků konkrétního hřebce s ohledem na pohlaví, věk a způsob života jedince. Nejvyšší dědivost konkrétní vlastnosti nastane při hodnotě 1,0 či velice blízké. Výzkumy dokázaly, že většina výkonnostních znaků u koní má nízkou dědivost, zahrnující rozmezí hodnot 0,5 - 0. Dědivost se objektivně posuzuje u vlastností, jako jsou rychlost, výška skoku či schopnost tahu. Naopak subjektivně posuzujeme koně při výstavách nebo výkonnostních zkouškách. Pouze dlouhodobé sledování a pečlivý výběr v konkrétní populaci může vést ke genetické uniformitě, případné odchylky ve sledovaném znaku mohou být způsobeny různými environmentálními dopady na jedince.

3.2 Plemena koní chovaná na území ČR ovlivněná anglickým plnokrevníkem

Anglický plnokrevník je pro svou kvalitní konstituci, dlouhou a lehkou akci a dobrou rovnováhou také velmi dobrým jezdeckým koněm. Pokud se připustí s koňmi s klidnou povahou, můžeme očekávat v potomstvu vynikající skokany, huntery, nebo také koně pro military. Z tohoto důvodu byl plnokrevník používán při založení, často také jen vylepšení, mnoha moderních plemen sportovních koní, kterými jsou například holštýnský a hannoverský kůň (McBane, 2008). Plnokrevníci v teplokrevném chovu vytvářejí drezurní a skokové koně na špičkové úrovni, jejichž výkony by bez zmíněného zušlechtění nebyly myslitelné (Jokl a kol., 1977).

V procesu šlechtění těchto teplokrevných koní je velmi důležité testovat mladé koně pro kontrolu procesu šlechtění a odhad plemenné hodnoty. Výsledky z Kritérií mladých koní mohou sloužit pro výpočet odhadu plemenné hodnoty. Plemenná hodnota je odhad genetického založení jedince. Důležité faktory, které ovlivňují výkonnost v těchto výkonnostních zkouškách, jsou pohlaví, věk, původ, komisař, rok konání soutěže a stupeň obtížnosti. Stanovené faktory byly určeny na základě hodnocení 1617 jedinců ve skokových soutěžích těchto zkoušek. Výsledky testování jasně vypovídají o tom, že v těchto faktorech dochází k průkazným rozdílům, dle faktoru komisaře se jedná dokonce o subjektivní hodnocení (Šarovská et al., 2009)

3.2.1 Český teplokrevník

Chov českého teplokrevníka je rozšířen zejména v Čechách, na rozdíl od moravského chovu, kde je více chován moravský teplokrevník, který spočíval na ušlechtilejším podkladě. Jedná se o celkem mladé plemeno, na jehož krevní výstavbě se podílel především oldenburský teplokrevník. Tento import sice zvýšil některé užitkové vlastnosti a mohutnost, tyto vlastnosti se však nepředávali dále do potomstva. Protože docházelo k zeslabení konstituce a často i porušení harmonie tělesné stavby odklonilo se od jeho připouštění. Posledním trendem zušlechtování polokrevnými hřebci našich kmenů nebo hřebci anglického plnokrevníka, dochází ke stále většímu vlivu těchto plemen. Původní krevní linie v chovu českého teplokrevníka jsou linie Bystrý, Genius, Rexius, Essex a jiné (Jokl a kol., 1977).

Pro teplokrevného jezdeckého koně na našem území se v současnosti používá souhrnné označení český teplokrevník (zkratka ČT), dříve chovaný jako místní těžší plemeno do tahu, později s všestranným použitím (tedy v tahu i pod sedlem). V současné době se chov zabývá

chovem koní pro sportovní využití pod sedlem, zejména pak s důrazem na skokové schopnosti. V 60. letech 20. století docházelo k zušlechtování anglickým polokrevníkem a plnokrevníkem, také použitím hannoverské a trakénské krve, proto došlo k částečnému splnutí moravského teplokrevníka s českým teplokrevníkem. Vliv importů německých plemen na populaci českého teplokrevníka můžeme v současné době zaznamenat nejčastěji, důvodem je získání ušlechtilejších a líbivějších koní s výrazným sportovním užitím v jezdecké (Navrátil, 2007).

3.2.1.1 Charakteristika plemene

Český teplokrevník je hrubší polokrevník (Jokl a kol., 1977). Měří mezi 161 a 170 cm (KVH), obvod holeně se pohybuje v rozmezí 19,5 až 23 cm. Plemenným standardem je ušlechtilý korektní a výkonný jezdecký teplokrevný kůň. Měl by být většího rámce s dostatečnými liniemi a rychlými, prostornými, pružnými a korektními chody. Pro svou jezditelnost, temperament, charakterové vlastnosti a pevné zdraví se hodí pro všechny základní druhy sportovních disciplín. Běžně se využívá také pro rekreační ježdění nebo vozatajský provoz (Dušek a kol., 2011).

3.2.1.2 Výběr anglického plnokrevníka pro šlechtění českého teplokrevníka

Zelník a kol. (1958) informují, že plemenní hřebci jsou korektory chovného materiálu v zemském chovu, proto je důležité, aby měli lepší tělesnou stavbu než klisny. Vybraný jedinec musí být vhodný pro danou oblast, ve které se bude uplatňovat jako plemník. Důležité je vybírat takového koně, jehož původ z kvalitního chovu. Pokud se v chovu vyskytují exteriérové vady či špatný charakter, vybíráme k zušlechtění takového plemenného hřebce, který dané vady nevlastní.

Vliv anglického plnokrevníka na teplokrevné potomstvo je značně individuální, především danou dědičností daného jedince. Jednotliví plemníci prorazí u určitého typu klisen nebo dokonce u specifického plemene. Jako příklad můžeme uvést plemníka Anblick xx, který jako první plnokrevník dosáhl úspěchu ve šlechtění holštýnského chovu a tím napomohl k přechodu z pracovních koní na sportovní. V jeho předchozím působišti v Hannoveru se tento hřebec ovšem vůbec neprosadil. Marlon xx, plnokrevník s potomky vynikajícími v drezuře, se musel připouštět jen na těžké klisny, jinak byli jeho potomci příliš drobní. S těžšími klisnami zplodil potomky s elegancí a šarmem po otci a vyrovnaností a dobrosrdečností po matce, kteří by se dali označit jako téměř ideální polokrevníci. Marlon

přenesl na potomstvo výborný cvalový pohyb, který měl pozitivní efekt i na jejich klus (Hanušová, 2007).

Sixta (2006) uvádí jako plemeníky nejvíce ovlivňující chov sportovních koní v Čechách a na Moravě tyto koně:

Catalin (po Frileux III, matka Cherry) – jediný prosperující potomek linie Godolphin

Div (po Lionel, matka Diva)

Diadém (po Gradivo (GER), matka Diva)

Blatec (po Masis, matka 212 Blue Girl)

Belendek (po Bontur, matka Levandula)

Valát (po Norbert (HUN), matka Volga)

Potomci těchto hřebců se úspěšně prezentovali jednak v dostizích, všestranné způsobilosti a někteří i ve skokových disciplínách (Sixta, 2006).

3.2.1.3 Linie hřebců českého teplokrevníka

Celkem je evidováno 43 linií pro PK českého teplokrevníka současně s českou PK slovenského teplokrevníka. 9 linií z tohoto počtu založili plemeníci anglického plnokrevníka. Těmito liniemi včetně nejlepších plemeníků pokračovatelů jsou:

3100 ACCEPTUS xx

3120 Alpenstrauss, 296 Almhirt chlumecký, 333 Almhirt rýnský s. v., 784 Almhirt Kinský s. v., 2771 Euripides s. v., 2754 Everden s. v.

3330 Hyrperion xx – Abglanz

704 Amio s. v., 2306 Amon s. v., 2419 Adriano – 1, 2814 Jagmin, 2831 Dermit, 2527 Dietward – 84, 295 Amoural s. v. a 510 Balzac s. v.

4300 Goldschaum xx

2748 Gottward Rašín, 392 Genius – 2, 432 Grantast – 13, 471 Genius – 13, 2706 Graf Czech s. v., 2853 Gargamel, 2616 Gottward s. v., 2725 Gijom s. v., 2564 Genius – 14

1000 Der Löwe xx

529 Lopez – 11, 536 Lopez – 17, 629 Fetyš, 2516 Lopez, 2628 Lopez – 18, 2655 Lopez – 27 s. v., 2678 Artemon s. v.

4200 Lions xx

22436 Libero-6

4800 Ladykiller xx

2805 Le Patron, 2836 Larcon, 900 Landino, 721 Lagran, 521 Libertus s.v. 623 Landprinz s.v., 757 Larmbadero s.v., 584 Landruf-18, 2806 Ligoretto s.v., 2736 Lantaan, 2840 Ladinos, 535 Latinus, 912 Loutano Orion a 911 Leonardo

Orange Peel xx – Almé Z

522 Aldan s.v., 434 Veneur du Luc s.v., 761 Aldan Vaňha s.v., 792 Acordino-T s.v., 859 Phill, 2778 Armando s.v., 786 Ibišek s.v., 2807 Anchorage, 812 Izmael s.v., 817 Atlas s.v., 818 Armero s.v., 918 Alois, 923 Amarillo a 855 Palisco

4900 Rantzau xx – Cor de la Bryere

768 Corrado-T s.v., 2800 Carlos s.v., 2808 Carducci s.v., 789 Corregio-K s.v., 814 Catango Z, 2856 Carnewal, 411 Comero s.v., 410 Carol, 582 Caesar, 2667 Chazar, 2772 Calanthano s.v., 2726 Cartouche s.v., 950 Caprio

4600 Rittersporn xx – Ramzes 4028

577 Rock'n Roll s.v., 511 Rosario s.v., 816 Elmero B s.v., 2764 Rašíd s.v., 2640 Radegast s.v., 2646 Robik s.v., 2712 Taarlo Kubišta-2 s.v., 726 Regent, 719 Tajor, 897 Radegast Kubišta, 514 Renomee (SCHČT, 2018a)

3.2.1.4 Plemenní hřebci anglického plnokrevníka

V roce 2017 bylo mezi přibližně stovkou nabízených plemeníků pro plemeno český teplokrevník zapsáno i 6 hřebců anglického plnokrevníka. Konkrétně se jednalo o 6068 Egerton (GER) narozen 2001, 6062 Scyris (POL) narozen 2000 a 6025 So Long Slew narozeného 2000. V roce 2018 je pak při zhruba stejném počtu plemeníků možné použít 4 anglické plnokrevníky, jedním z nich je 3015 Damon, narozen 2000. Pro oba dva tyto roky se v plemenném katalogu hřebců objevili 6170 Rocky of Gracie (FR) narozen 2008, 1161 Tiznit (FR) narozen 1997 a 2091 Veles narozen 2003. U většiny hřebců zapsaných do katalogu plemenné knihy ovšem v rodokmenu najdeme alespoň jednoho z příbuzných plemene anglický plnokrevník (SCHČT, 2018b).

6062 Scyris (POL)

Obrázek č. 3 (http://www.moravskyteplokrevnik.cz/pk_kmen.php?id=211746)

Rodokmen:

Tabulka č. 1

SCYRIS (POL)		
IN CAMERA (IRE)	SADLERS WELLS (USA) 1981	NORTHERN DANCER (CAN) 1961
		FAIRY BRIDGE (USA) 1975
	CLANDESTINA (USA) 1978	SECRETARIAT (USA) 1970
		MY CHARMER (USA) 1969
SCYTIA (POL)	EURO STAR (IRE) 1972	HABITAT (USA) 1966
		FLYING BY (GB) 1964
	SECESIA (POL) 1969	ANTIQUARIAN (GB) 1961
		SIGRYDA (POL) 1959

(<http://www.pedigreequery.com/scyris>)

Základní údaje:

Bělouš, narozen 3. 4. 200

Zařazení do plemenné knihy: 2009

KVH - 167, HVP – 176, OH - 191, Ohol – 21 cm

Třída: 8,1, skokový index: 85,00

Scyris se během svého života zúčastnil 52 startů, neuvěřitelných 35 z toho vyhrál a třikrát se umístil (Pedigree, 2018a). Za svou pětiletou kariéru vydělal přes 5,5 milionu Kč (Jockey Club, 2018b). Kromě připouštění teplokrevných koní byl otcem také několika anglických plnokrevníků, kteří ovšem ve svých výkonech nebyli tak úspěšní (Jockey Club, 2018c). Napajedla (2018a) o něm píše jako o nejlepším sprinterovi historie českého turf, Koni roku, vyznačujícím se rychlostí, tvrdostí a spolehlivostí ve spojení s mimořádnou třídou.

Potomstvo:

Od roku 2010 až do současnosti připustil téměř 100 klisen, z nichž pouze 2 nezabřezly. Ze zhruba 60 uvedených potomků se naprostá většina dostala do chovu, někteří byli zařazeni i do akceleračního programu.

Mezi nejlepší z hlediska bodů za exteriér a výkon, zařazených jmenujeme potomky 57/123 Sweet Argentina (2011), 67/931Kajra – H (2013), 57/218 Darsi (2012), 70/632 Gita (2013) a 67/575 Kanasta – H (2011).

Nejlepšími potomky zařazených do chovu a akceleračního programu patří 72/827 Queen Very (2013), 45/591 Ashley (2013), 6/995 Graceful Scyris (2013), 53/562 Usu (2011) a 61/471 Scayris – e (2011), která má ze všech potomků nejvyšší skokový index 103,7. V současné době plemeník Scyris působí v Polsku (SCHČT, 2018c).

2091 Veles

Obrázek č. 4 (<http://www.equichannel.cz/hrebci-a-11-v-teplokrevnem-chovu-veles>)

Rodokmen:

Tabulka č. 2

VELES		
TARAN (CZE) 1980	NORBERT (HUN) 1967	NOSTRADAMUS (GER) 1951
		CIRKALOM (HUN) 1956
	TARANTELLA (CZE) 1964	MASIS(CZE) 1952
VISNOVKA (CZE)	ANNO (GER) 1979	TARA (CZE) 1942
		LOMBARD (GER) 1967
	VISNA (CZE) 1979	ANATEVKA (GER) 1969
		WAIDWERK (GER) 1962
	VINDOBONA (CZE) 1971	

<http://www.pedigreequery.com/veles2>

Základní údaje:

Hnědák, narozen 23. 3. 2003

Zařazení do plemenné knihy: 2015

KVH – 163, KVP – 172, OH – 196, Ohol 21 cm

Třída 7, 1 a skokový index 97, 9

V roce 2007 Veles začal závodit, zúčastnil deseti soutěží ve všestrannosti na stupni Z s PPB 6,00 na start a 1 startu ve skocích stupně Z s PPB 2,00 na start. V roce 2014 závodil ve 4 soutěžích všestrannosti na úrovni ST s 12,75 PPM na start a 5 soutěžích ve skocích stupně L** s 5 PPM na start (ČJF, 2018).

Potomstvo:

Ačkoli se v katalogu hřebců objevuje Veles již třetím rokem, nemá téměř žádné potomstvo. Tento plemeník v roce 2016 čtyřikrát připustil klisny, ovšem jen u jedné z nich je uvedený potomek, tím se stal hřebeček 91/504 Velvet (SCHČT, 2018d).

1161 Tiznit (FR)

Obrázek č. 5 (<http://www.equichannel.cz/hrebci-a-11-v-teplokrevnem-chovu-tiznit>)

Rodokmen:

Tabulka č. 3

TIZNIT (FR)		
NASHAMAA (IRE)	AHONOORA (GB) 1975	LORENZACCIO (GB) 1965 HELEN NICHOLS (GB) 1966
	BALIDARESS (IRE) 1973	BALIDAR (GB) 1966 INNOCENCE (GB) 1968
AZILAL (FR) 1987	REX MAGNA (FR) 1974	RIGHT ROYAL (FR) 1958 CHAMBRE DAMOUR (FR) 1967
	TURKEINA (FR) 1982	KAUTOKEINO (FR) 1967

(<http://www.pedigreequery.com/tiznit>)

Základní údaje:

Hnědák, narozen 17. 4. 1997

Zařazen do plemenné knihy: 2006

KVH – 169, KVP – 178, OH – 190, Ohol 22 cm

Třída 7,7 a skokové schopnosti 91,80

Potomstvo:

S kariérou plemeníka českého teplokrevníka začal v roce 2007 a působí v něm až dodnes. Za tuto dobu připustil téměř 100 klisen a narodilo se přes 60 potomků. Jeho dcery jsou dále využívány v chovu, ovšem z hřebců se ani jeden do chovu nezapojil. Z klisen zařazených do chovu vybíráme nejlepší, co se týče hodnocení třídy, jedná se o 67/ 900 Tina G (2008), 49/421 Tina (2014), 49/429 Trilka (2014), 49/424 Talpa (2014), 49/282 Bora (2012) (SCHČT, 2018e).

6068 Egerton (GER)

Obrázek č. 6 (<http://www.napajedlastud.cz/kun/2#images-17>)

Rodokmen:

Tabulka č. 4

EGERTON (GER)		
GROOM DANCER (USA) 1984	BLUSHING GROOM (FR) 1974	RED GOD (USA) 1954 RUNAWAY BRIDE (GB) 1962
	FEATHERHILL (FR) 1978	LYPHARD (USA) 1969 LADY BERRY (FR) 1970
ENRICA (GB) 1994	NINISKI (USA) 1976	NIJINSKY (CAN) 1967 VIRGINIA HILLS (USA) 1971
	EICIDORA (GER) 1987	SURUMU (GER) 1974 ENVIRA (FR) 1969

(<http://www.pedigreequery.com/egerton2>)

Základní údaje:

Hnědák, narozen 27. 3. 2001

Zařazení do PK: 2009

KVH – 167, KVP – 175, OH – 189, Ohol – 20, 50 cm

Třída 7,7

Potomstvo:

Od roku 2010 připustil 12 klisen, celkem se narodilo 11 potomků. Pouze 2 klisny byly zapsány do plemenné knihy, jedná se o Divoženku (2012) a Similu (2013), obě jako příslušnice plemene anglický plnokrevník. Klisna Divoženka už se do další reprodukce zapojila, v letošním roce čeká již druhého potomka (SCHČT, 2018f).

Egerton zplodil ovšem přes 100 potomků mimo plemennou knihu českého teplokrevníka, především čistokrevné plnokrevníky nebo teplokrevníky dalších plemen (Napajedla, 2018b).

3.2.2 Starokladrubský kůň

3.2.2.1 Charakteristika plemene

Jedná se o koně středně velkého obdélníkového rámce s korektní stavbou těla, harmonickými proporcemi a typickou klabonosou hlavou. Krk je vysoko nasazený a dobře osvalený, méně znatelný kohoutek navazuje na středně dlouhý hřbet. Středně hluboký a široký hrudník musí umožňovat typickou vysokou akci. Končetiny bývají přiměřeně kostnaté se suchými klouby a velkými, pevnými kopyty. KVH se pohybuje mezi 159 a 174 cm, KVP maximálně u klisen 181 a u hřebců 185 cm. Hmotnost se pohybuje v průměru 600 kg.

Starokladrubský kůň se vyznačuje pravidelnými kadencovými chody s typickou vysokou akcí hrudních končetin v klusu. Základní barvy jsou bílá a černá, vyskytují se i hnědáci a ryzáci, ti nejsou žádoucí, přesto jsou tolerováni. Zvířata by měla mít živý temperament a vyrovnaný charakter. Důležitá pro chovatele je snadná ovladatelnost, učenlivost a pracovitost.

Plemeno se vyznačuje pozdním dospíváním, dlouhověkostí, dobrou plodností a krmitelností, pevnou konstitucí a v poslední řadě také adaptabilitou k prostředí.

Chovným cílem je zachování plemene v typu galakarosiera, k ceremoniálním a reprezentativním službám, závodům spřežení, drezuře a rekreačnímu ježdění (Fuksa a kol., 2010).

3.2.2.2 Významní plemenici anglického plnokrevníka

Několikrát byl – v omezeném měřítku – proveden pokus křížit kladrubské koně s anglickým plnokrevníkem nebo polokrevníkem, aby se vyrovnaly některé nedostatky exteriéru starokladrubských koní. Výsledky křížení byly vždy tytéž. Jejich potomstvo s kladrubskými klisnami bylo tvrdé, velmi výkonné, ale neforemné postavy, s těžkou poloklabonosou hlavou na dlouhém, tenkém, nízko nasazeném krku, s dobře naznačeným kohoutkem, ale kapřím hřbetem, hranatou sráznou pánví, se slabým fundamentem dolních částí končetin a ztrátou typických znaků kladrubských koní, neboť jejich chůze byla plochá (Bílek a kol., 1957).

V roce 1844 – 1849 byl ve stádě kladrubských bělek použit k připouštění hřebec cizí krve, Faulconer, anglický polokrevník, bělouš po otci Falcon, z matky Admiral. Jeden z jeho synů z kladrubské bělky Muscata (Generale Ambira – Musica V) byl zařazen za plemeníka bílého kladrubského stáda. Z jeho tří narozených dcer byly dvě použity k chovu, a to Argenta V a Alba VIII. Poněvadž však potomstvo polokrevníka Faulconer z kladrubských bělek, stejně jako produkty Generale Faulconer z bílých matek, ztrácelo typ, mohutnost a vysoký kadencovaný chod, bylo od tohoto způsobu osvěžení krve záhy upuštěno (Lerche, 1956).

3.2.3 Moravský teplokrevník

3.2.3.1 Charakteristika plemene

Moravský teplokrevník byl oficiálně roku 2004 Ministerstvem zemědělství České republiky uznán jako samostatné plemeno (Hošák, 2014). Naopak Navrátil (2007) tvrdí, že toto plemeno bylo opětovně uznáno až v roce 2005.

Na rozdíl od českého teplokrevníka, který podléhal spíše vlivu oldenburského koně a choval se především v zemském chovu, se moravský teplokrevník choval především pro mnohostrannou užitkovost. Stal se ušlechtilejším a více na něm byl patrný vliv hřebčinského chovu, především kmeny Furioso a Przedswit (Navrátil, 2007).

Mnohostranné využití moravského teplokrevníka znamená, že se využívá jak v zápřahu, tak i pod sedlem a to ve více směrech a disciplínách. Kromě sportovních disciplín, jako je drezura, parkur a všestrannost, se také neztrácí ve vytrvalostních disciplínách. Dalším využitím je kůň pro zdravotní rehabilitaci nebo například voltizní kůň. Prioritou plemene tedy není docílení maximální výkonnosti v jednotlivých disciplínách, zároveň

ani nepreferuje žádnou užitkovou vlastnost. Přesto jsou chovatelé schopni produkovat špičkové jedince, i když tvoří jen asi 10% celkové populace. Při kontrole užitkovosti se dlouhodobě selektují konstituční vlastnosti, charakter, skromnost, zdraví a to vše v návaznosti na mnohostranné využití (Hošák, 2014).

Jedna z nejrozšířenějších linií v chovu se staly polokrevné linie Furioso XI a XIII (Jokl a kol., 1997).

3.2.3.2 Významní plemeníci anglického plnokrevníka

Potomci anglických plnokrevníků s moravskými klisnami se nejlépe uplatňovali v překážkových dostizích. V roce 1947 vybojovala druhé místo ve Velké pardubické polokrevná klisna Lycaonka kladrubského chovu. Matkou Lycaonky byla moravská teplokrevná klisna, která v Kladrubech působila jako chovná klisna základního polokrevného stáda označeného 404 Furioso VII. Anglický plnokrevník Lycaon (Lycaon – Gladbeck) se stal otcem. V překážkových dostizích se prosadila celá řada koní pocházejících z chovu zemského hřebčína Pohořelice. Za nejznámější jména můžeme považovat Champion po Peršan, Ivana po Krosičan, Karin po Masis atd. Otcí těchto koní pocházeli především z hřebčína v Napajedlech a jednalo se o kvalitní anglické plnokrevníky (Hošák, 2014).

V roce 2011 bylo v populaci moravského teplokrevníka zastoupeno 6 rakousko-uherských kmenů a linie Catalin. Zušlechťující plemena byla zastoupena 12 liniemi, z nichž 7 byly linie anglických plnokrevníků. Do chovu byli zařazeni 2 plemeníci, 21 chovných klisen a 7 jedinců dorostu s předpoklady k použití v chovu. Nejpočetnější z nich se stala linie Doncaster, ve které najdeme oba plemeníky. Ostatní jsou již velmi málo zastoupeny, jedná se o linie Lord Clifden, Sterling, Prince Palatine, Voltigeur, Gardefeu a Hasting (MT, 2018a).

Mezi roky 2004 a 2010 byli do plemenné knihy moravského teplokrevníka zařazeni 4 plemeníci anglického plnokrevníka. 6131 Security Risk (USA) narozený 1997, který v chovu působil v roce 2007, 2008 a 2009). Dalším byl 6127 Vernius (narozen 1995) používaný pro roky 2008, 2009 a 2010. Třetí z hřebců 677 Regulus (narozen 1992) působil pouze v roce 2009. Posledním plemeníkem se stal 6062 Scyris (POL) narozený roku 2000, který působil jako plemeník v chovu moravského teplokrevníka až do roku 2016. Pro roky 2017 a 2018 se stal jediným plemeníkem anglického plnokrevníka hřelec 2341 Addison (GER) narozený roku 2005 (MT, 2018b).

6062 Scyris (POL)

Obrázek č. 7 (<http://equitinas.blogspot.cz/2014/01/scyris-plemenikem-v-nemecku.html>)

Rodokmen:

Tabulka č. 1

SCYRIS (POL)		
IN CAMERA (IRE)	SADLERS WELLS (USA) 1981	NORTHERN DANCER (CAN) 1961
		FAIRY BRIDGE (USA) 1975
	CLANDESTINA (USA) 1978	SECRETARIAT (USA) 1970
		MY CHARMER (USA) 1969
SCYTIA (POL)	EURO STAR (IRE) 1972	HABITAT (USA) 1966
		FLYING BY (GB) 1964
	SECESIA (POL) 1969	ANTIQUARIAN (GB) 1961
		SIGRYDA (POL) 1959

(<http://www.pedigreequery.com/scyris>)

Základní údaje:

Bělouš, narozen 3. dubna 2000

Linie Doncaster A1/1

KVH – 167, KVP – 176, OHR – 191, Ohol – 21 cm

8,1 bodů za exteriér

Potomstvo:

Během svého působení jako plemeník zplodil okolo desítky potomků, z nichž 2 hřebci 2378 Scyris I MT (2011) a 2371 Scyris II MT (2012) dále působí v chovu. Kromě nich se do chovu zapojili také 2 klisny Rain Scyris (2012) a Vinnyfred (2011). Někteří z jeho potomků jsou zapsáni v jiné plemenné knize, tak je tomu třeba u klisny 72/827 Queen Very, která byla zapsána do PK ČT. Plemeník Scyris totiž působí i v plemenné PK ČT (MT, 2018c).

2341 Addison (GER)

Obrázek č. 8 (http://rebeccaphotos.rajce.idnes.cz/Lysa_nad_Labem_-_6.6.2015_-_5.dostih/)

Rodokmen:

Tabulka č. 5

ADDISON (GER)		
TANNENKOENIG (IRE) 1995	FAIRY KING (USA) 1982	NORTHERN DANCER (CAN) 1961
		FAIRY BRIDGE (USA) 1975
ADORA (GER) 1996	TANNENALM (GER) 1980	LUCIANO (GB) 1964
		TANNENWEISE (GER) 1975
ADORA (GER) 1996	DANEHILL (USA) 1986	DANZIG (USA) 1977
		RAZYANA (USA) 1961
	ADONARA (GER) 1991	ACATENANGO (GER) 1982
		AUENLIEBE (GER) 1983

(<http://www.pedigreequery.com/addison2>)

Základní informace:

Hnědák, narozen 15. března 2005

Linie Doncaster A1/1

KVH – 161, KVP – 171, OHR – 190, Ohol – 20,5 cm

7,8 bodů za exteriér

Potomstvo:

Jelikož se tento hřebec začal používat k připouštění teprve v roce 2017, v současné době nemá žádného narozeného potomka. Celkově byl 10x za minulý rok použit k plemenitbě (MT, 2018c).

3.2.4 Slovenský teplokrevník

3.2.4.1 Charakteristika plemene a historie

Ačkoli český a slovenský teplokrevník mají oddělené plemenné knihy, stanovené genetické vzdálenosti, výsledky klasifikačních i shlukovacích metod ukazují, že plemena není možné na základě sledovaných mikrosatelitních markerů (celkem se jedná o 17 mikrosatelitů – AHT4, AHT5, ASB2, HMS3, HMS6, HMS7, HTG4, HTG10, VHL20, HTG6, HMS2, HTG7, ASB17, ASB23, CA425, HMS1, LEX3) uspokojivě vymezit (Burócziová, 2007).

Základem chovu byly klisny původních rakousko–uherských kmenů Furioso, Przedsvit, Gidran, případně Nonius. Sportovní potenciál těchto klisen se zušlechťuje hřebci plemen šlechtěných na sportovní výkonnost. Při šlechtění se využívají plemena hannoverský, holštýnský, oldenburský, westfálský kůň, holandský teplokrevník, selle francais. Potomstvo získané křížením se prověřuje v klasických jezdeckých sportovních soutěžích především na skokovou, případně drezurní výkonnost. Podmínky šlechtění a zápisu chovných koní obsahuje řád plemenné knihy slovenského teplokrevníka (Hinrich, 2006).

Je to středně mohutný kůň s dobře vyvinutou kostrou, obdélníkovým rámcem těla, ušlechtilý. Velmi dobře vyjadřuje typ jezdeckého koně s výbornou mechanikou pohybu, dobrým charakterem a živým temperamentem. Je zařazený jako mnohostranně užitkový kůň, vhodný také jako kočárový a tažný kůň, na turistiku a rekreační ježdění. KVH těchto koní se pohybuje mezi 159 a 163 cm. U koní s podílem anglického plnokrevníka 51% a více se nebere v potaz rozdíl OH a KVP, obvod holeně musí mít větší míry než 20,5 cm (Halo a kol., 2006)

Maďarský vliv ve šlechtění koní se uplatnil v organizaci plemenitby a zastoupení plemeníků. Rozmístění plemeníků organizovala správa hřebčinců ve Stoličném Bělehradě. Z jejího rozhodnutí byl roku 1855 na území Slovenska zřízen hřebčinec Bojná. Na východním Slovensku zajišťovala chov správa hřebčinců v Debrecínu, která zřídila roku 1859 hřebčinec v Prešově (Misař, 2011).

Plemeníky dodávaly slovenským hřebčincům hřebčiny Mezöhegyes, Bábolna a později Kisbér. Založením anglických polokrevných kmenů a pod vlivem plnokrevného hřebčina Kisbér postupně sílil vliv plemeníků anglické provenience na slovenský chov. Potomstvo anglických polokrevných plemeníků bylo v porovnání s potomstvem polokrevných arabských plemeníků mohutnější, kostnatější, a tedy vhodnější pro potřebu armády i rolnického chovu (Misař, 2011).

Na oficiálních stránkách Svazu chovatelů koní na Slovensku, je uvedeno, že teplokrevná plemena koní se na Slovensku začala vytvářet v 18. a 19. století na základě domácích krajových plemen, která byla zušlechtována přidáním krve anglických a arabských plnokrevníků. Plemeno slovenský teplokrevník vzniklo na základě teplokrevných plemen chovaných na Slovensku (ZCHKS, 2018a).

Podle oficiálních stránek českého Svazu chovatelů slovenského teplokrevníka (CS, 2018a) je plemenná kniha populace slovenský teplokrevník chovaný v ČR vedle českého teplokrevníka druhou plemennou knihou zabývající se šlechtěním teplokrevných koní v České republice. Byla založena v roce 1995 na základě oprávnění Ministerstva zemědělství ČR v rámci znění zákona č. 241/91 Sb., který uznával v České republice dvě vyjmenovaná plemena teplokrevných koní, a to českého teplokrevníka a slovenského teplokrevníka. Proto tedy název slovenský teplokrevník (CS). Od května 2002 vede Plemennou knihu (PK) CS na základě oprávnění Ministerstva zemědělství České republiky uznané chovatelské sdružení Svaz chovatelů CS v ČR, a to podle vlastního Řádu plemenné knihy a Šlechtitelského programu. PK CS je stejně jako PK ČT na území České republiky plnohodnotnou plemennou knihou vedenou podle vlastního schváleného programu.

Slovenský teplokrevník má s českým teplokrevníkem mnoho společného, podobný cíl šlechtění, způsob provádění zkoušek výkonnosti a rovněž i plemenná zvířata hřebce i klisny, z nichž mnohá jsou zapsána v obou PK. Rozdílný je šlechtitelský program, jeho preference a metody používané k dosažení chovného cíle.

3.2.4.2 Angličtí plnokrevníci v chovu

Podle seznamu plemeníků PK CS je pro rok 2018 zařazeno do plemenitby z 55 koní 5 anglických plnokrevníků. V katalogu se však objevuje z 66 plemeníků 6 anglických plnokrevníků. Jsou jimi 6179 Age of Jape (JPN) (2008), 3015 Damon (2000), 6169 Durante Alighieri (GB) (2008), 6068 Egerton (GER) (2001), 6024 Moonjaz (GB) (1997), 6096 Pop Rock (JPN) (2006). V roce 2016 a 2017 působil jako plemeník ještě hřebec 6107 Scater (POL) (SC, 2018b).

Za rok 2016 byla možnost využít 6 plemeníků anglického plnokrevníka pro umělou inseminaci v podobě ID zmraženého spermatu. K připouštění ovšem došlo jen v 1 případě a to dávkou od plemeníka 5101 Visconsin (1980). Přirozenou plemenitbou a inseminací čerstvým spermatem bylo připuštěno 150 klisen, z toho pouze 9 plemeníky anglického plnokrevníka. Za rok 2016 se do plemenné knihy zapsalo 197 klisen, z nichž 8 bylo plnokrevných (CS, 2018c).

Podle plemenné knihy slovenského teplokrevníka vedené na Slovensku je pro plemenitbu možné použít okolo sta hřebců, pouze jeden z nich je ovšem plemene anglický plnokrevník. Tímto hřebcem je 3754 Kadr. V minulosti zde působil ještě plnokrevník 41 Koh-i – nor (ZCHKS, 2018b).

6179 Age of Jape (JPN)

Obrázek č. 9 (<https://www.studbookcs.cz/plemenici18/images/age-of-jape.jpg>)

Rodokmen:

Tabulka č. 6

AGE OF JAPE (JPN)		
JAPE (USA) 1989	ALLEGED (USA) 1974	HOIST THE FLAG (USA) 1968
		PRINCESS POUT (USA) 1966
	NORTHERN BLOSSOM (CAN) 1980	SNOW KNIGHT (GB) 1971
		VICTORIAN HEIRESS (CAN) 1968
AGE OF GOLD (FR) 1994	BELMEZ (USA) 1987	EL GRAN SENOR (USA) 1981
		GRACE NOTE (FRA) 1982
	ROMANTIC AGE (GB) 1985	MILL REEF (USA) 1968
		VIOLE DAMOUR (FRA) 1972

(<http://www.pedigreequery.com/age+of+jape>)

Základní údaje:

Černý hnědák, narozen 12. 3. 2006

Zařazení do PK: 2. 10. 2014

KVH – 165, KVP – 176, OHR – 198, Ohol – 21,0 cm

Třída 7,8

Potomstvo:

V plemenné knize jsou uvedeny pouze 4 potomci (2 za rok 2016, 2 za rok 2017). Z ročenky v roce 2016 ale vyčteme, že tento hřebec připustil 5 klisen (SC, 20118d).

6169 Durante Alighieri (GB)

Obrázek č. 10 (<https://www.studbookcs.cz/plemenici18/images/Durante%20Alighieri2.jpg>)

Rodokmen:

Tabulka č. 7

DURANTE ALIGHIERI (GB)		
GALILEO (IRE) 1998	SADLERS WLLS (USA) 1981	NORTHERN DANCER (CAN) 1961
		FAIRY BRIDGE (USA) 1975
PUCE (GB) 1993	DARSHAAN (GB) 1981	MISWAKI (USA) 1978
		ALLEGRETTA (GB) 1978
	SOUK (IRE)	SHIRLEY HEIGHTS (GB) 1975
		DELSY (FR) 1972
		AHONOORA (GB) 1975
		SOUMANA (FR) 1979

(<http://www.pedigreequery.com/durante+alighieri>)

Základní informace:

Hnědák, narozen 5. 3. 2008

Zařazen do PK: 27. 2. 2013

KVH – 163, KVP – 176, OHR – 199, Ohol – 20, 3 cm

Třída 7, 3

Potomstvo:

Podle plemenné knihy se stal Duranty Alighieri otcem 7 hříbat narozenými mezi lety 2014 – 2016. V roce 2016 připustil pouze jednu klisnu. Žádný z jeho potomků nebyl dosud zařazen do chovu a ani nemá splněny výkonnostní zkoušky (CS, 2018e).

3.2.5 Angloarab

Angloarab je označení koně, kdy jedním z rodičů byl arabský plnokrevník a druhým anglický plnokrevník. Další možnost vzniku je pak čistokrevná plemenitba angloaraba a angloaraba. Využívá se v několika sportovních soutěžích, především v drezuře.

Cílem chovu bylo vyšlechtit výkonného jezdeckého koně. V roce 1820 bylo zahájeno křížení anglických plnokrevníků s araby, v roce 1833 bylo přemístěno do hřebčína Pompadour. Individuální chovná třída klisen (Nichab, Delphine, Cloris, Danaee, Koeyl, Warda) a plemeníků (Massoud, Aslan) umožnila vytvořit z jejich potomstva chovné rodiny – základnu chovu angloaraba. Francouzský hipolog E. Gayot vypracoval řád plemenné knihy s právem zápisu hybridního potomstva anglických plnokrevníků a arabů, potomstva těchto hybridů a potomstva zapsaného angloaraba s anglickým plnokrevníkem nebo arabem. Na tomto principu bylo plemeno postupně konsolidováno. Do roku 1914 preferoval hřebčín Pompadour v původech angloarabů vyšší podíl arabských genů, po první světové válce zesílil vliv anglického plnokrevníka. Opatření omezující růst variability bylo podmínkou zápisu do plemenné knihy angloaraba – minimálně 25% arabské krve. Od roku 1970 postupně narůstal požadavek na sportovní výkonnost angloaraba. Kritériem selekce se staly výkonnostní zkoušky ve všestrannosti a ve skokových soutěžích (Hinrich, 2006).

Vznikl na počátku 19. století, když francouzská vláda sháněla koně pro svou kavalerii. V roce 1823 došlo k založení francouzské plemenné knihy. Angloarabové jsou nejstarším francouzským sportovním plemenem koní moderního typu. Se svými až 165 centimetry v kohoutku při porovnání s populárními plemeny teplokrevníků, jako jsou hannoverští nebo holštýnští koně, nevybočují z rámce. A co se elegance a výrazu týče, mají angloarabové dokonce výrazně navrch. Krev arabského plnokrevníka jim zajišťuje ušlechtilé hlavy a ohnivý temperament. Jezdci, kteří se věnují všestrannosti, oceňují elastickou pohybovou mechaniku angloarabů. Mají prostorný, plochý cval (s krátkou fází vznosu) a vynikající skokanské dispozice. Přitom původně nebyli angloarabové vůbec šlechtěni pro ta sportovní odvětví, v nichž je dnes vidáme. Jako vyhlášení favoritě kavalerie táhli tyto ušlechtilé koně ještě během první světové války s vojáky na frontu. To však už bylo jejich poslední angažmá ve vražedném konfliktu. Po první světové válce se chov změnil. Hřebčiny se začaly snažit

odchovávat všestranné sportovní koně a vytrvalé klusáky pro dostihové dráhy. A nedělo se to jen ve vlasti angloaraba, tedy ve Francii. Významné chovy s velkými ambicemi se vyvinuly v Anglii a také v Polsku. Tamní malopolský chov dnes dosáhl světové proslulosti. Navzdory svým úspěchům a oblíbenosti angloaraba v jiných zemích se chov v Německu, v Rakousku a ve Švýcarsku nijak zvlášť nerozvíjel. A je tomu tak dodnes. Zbarvení povoluje všechny barvy. Tělo je dlouhé, silné lopatky, výrazný kohoutek, krátký a silný hřbet, ušlechtilá hlava, dobře formovaný krk, malá a tvrdá kopyta, KVH 155 – 165cm.

Dobré vlastnosti angloaraba však byly využity jinak. Mnozí z těchto koní pomáhali při zušlechťování německého teplokrevního chovu. Začalo to francouzským hřebcem Nana Sahibem (narozen 1900), jenž ovlivnil chov trakénských koní. Následovali polští hřebci Kurde a RamkKzes. Do moderního chovu sportovních koní byli zapojeni také angloarabští hřebci Inchallah, Kallistos a Matcho, kteří nezanechali stopu pouze mezi teplokrevníky, ale i mezi poníky. V chovatelské oblasti Vesera- Ems spoléhali na hřebce Caida, Avisa a Florista. Nazim pocházející z Německa se zase uplatnil ve vestfálském chovu jezdeckých poníků.

Plemenná kniha angloarabů uznává pouze ta zvířata, která mají v krvi alespoň 25 % arabských koní do čtvrté generace předků. Může se přitom jednat jak o arabské plnokrevníky, tak o shagya–araby. Všichni ostatní předkové musí být čistokrevní angličtí plnokrevníci nebo angloarabové. Množství výchozích plemen vede k variabilnímu vzhledu angloaraba. Zatímco koně v typu jezdeckého ponyho nezřídka vykazují až 75 procent arabského plnokrevníka, u dostihového typu převažuje vliv anglického plnokrevníka (Amler, 2013).

3.2.6 Kůň Kinský

3.2.6.1 Historie

Chov koní na Chlumecku měl dlouholetou tradici, první hřebčín nechal vybudovat Václav Norbert Kinský již v 17. století (Fracek a Hartman, 1985). Počátky systematického chovu koní se zrodily již koncem tohoto století. Za působení Ferdinanda Kinského se na Chlumecku chovali koně pro hospodářské a vojenské účely. Již v této době se zde chovali převážně plaví koně. Hřebčín se pak stal rodinným klenotem. Další období přinášelo mnoho válek, do kterých byli chlumečtí koně posíláni jako jezdečtí vojenští koně. Roku 1760 sem hrabě nechal dovést první anglické plnokrevníky za účelem doplnění současných chovů (Mahler, 1995). Josef Oktavián Kinský se stal prezidentem Spolku pro pozdvižení chovu koní a dostihů v Čechách. Z toho důvodu se ve 30. letech 19. století vydal do Anglie, odkud si

nechal přivést anglické plnokrevníky a smečku speciálně vycvičených honicích psů. Jako vůbec první začal na našem území v anglickém stylu provozovat parforsní hony na jeleny (Valenta, 2004). Kromě koní pozval k sobě na sídlo také Angličany, kteří se měli o zvířata starat (Pinfold a Pechová, 2010).

Chov koní jednoznačně v této době vynikal mezi šlechtitelskými rody (Valenta, 2004). Své koně především světlé barvy si nechávali připouštět dovezenými plnokrevníky (Rázgová, 2010). V roce 1836 Oktavián zavedl řádnou plemennou knihu (Khun, 1932). Ročky, dvouleté a tříleté nechal volně v Oboře. Plemeníky a matky s hříbaty umístil v ostrovském dvoře, speciálně vybudovaném pro tyto účely. Jezdečtí a kočároví koně byli ustájeni v chlumeckých stájích a dostihoví koně v Kolesách při dostihové dráze (Francek a Hartman, 1985). Všechny náklady spojené s nákupem vzácných koní a také velké úsilí se nakonec vyplatilo, když se podařilo vyšlechtit krásné a proslulé chlumecké plaváky (Khun, 1932).

Počátkem plemene jako takového se považuje rok 1839 (Tůma, 2011c). Tento rok přišla na svět žlutá klisna Themby II, narozena světlé klisně Themby a ryzáku Whislerovi oba plnokrevného typu. Tuto klisnu ovšem odmítli zapsat do plemenné knihy, jelikož takové zbarvení neměl zatím žádný jedinec a odborníci se domnívali, že nejde o plnokrevného koně. Hrabě si tedy založil chov vlastních koní. Úspěšnou Themby II nechal připustit arabským plnokrevníkem Princem Djahurem (Anon, 1992).

Roku 1854 se pak z tohoto spojení narodil hřebeček Caesar (Tůma, 2011c). Tento hřebeček se vyznačoval zlatavou srstí s bílou hřívou a ohonem (Slawik, 1996). Stádo plaváků vzniklo připuštěním hřebce Caesara s polokrevnými klisnami chlumeckého původu. Z tohoto období vzniklo několik rodin, které můžeme pozorovat až do dnešních dní (Tůma, 2011c).

Po únoru roku 1948 došlo k velkým změnám, vyvlastněním chovu rodu Kinských došlo k používání těchto koní ve šlechtění teplokrevných koní. Protože v té době byla důležitá i selekce na tah, vzdálili se koně původnímu chovnému cíli (Hinrich, 2006). V polovině 60. let 20. století se snažili odborníci obnovit původní cíl, tedy udržení koně chlumeckého typu s vysokým podílem krve anglického plnokrevníka. Tímto spojením vznikali velmi úspěšní koně ve skokovém sportu. Základem těchto chovů se staly klisny Nera, Káťa a především Čita, která založila prvotřídní poválečnou rodinu zemského chovu na našem území. Všechny tři zakladatelky byly pokračovatelky linie Caesara (Sixta, 1996b). Problémem se nakonec ukázalo použití plemeníků, jelikož vznikly obavy z použití dostupných hannoverských hřebců (Alarmových synů), kvůli možnému ztracení hmotnosti a tím pádem celého typu, rozhodli se připouštět tyto klisny plnokrevníky z Kladrub. Použití plemeníků Diadema, Varina a Centa se ukázalo jako výborné řešení (Sixta, 1996).

Všechny tyto kroky pro záchranu plemena se podařily jen kvůli osobní iniciativě několika nadšenců. V 90. letech minulého století došlo k regeneraci koně Kinského za použití několika málo jedinců, které chovali právě tito nadšenci. Centrem dnešního chovu je hřebčín Equus Kinsky, který založil Svaz chovatelů koní Kinských (Hinrich, 2006). V roce 1998 se podařilo toto plemeno uznat alespoň rázem českého teplokrevníka, o 8 let později pak dochází k uznání tohoto koně jako samostatného plemena (Gotthardová, 2006). Naopak Dušek a kol. (2011) tvrdí, že plemeno jako samostatné bylo uznáno Ministerstvem zemědělství České republiky již v roce 2005. V současnosti chovatelé usilují o uznání koně Kinského jako genové rezervy v chovu koní.

3.2.6.2 Charakteristika

Jedná se o ušlechtilého, harmonického jezdeckého koně středního tělesného rámce (Hinrich, 2006). KVH se pohybuje mezi 159 – 168 cm (Kolářová, 2011). Ušlechtilá hlava s nápadným okem přechází v svalnatý krk (Hinrich, 2006). Celkově by měl být kůň přiměřeně kostnatý se suchým fundamentem, podmínkou je pak absence zjevných i podmíněných genetických vad (Kolářová, 2011). Zbarvení těchto koní musí být světlé nejlépe zlatavé s bílou hřívou a ohonem (žluťák, izabela), případně černou hřívou (plavák).

Kůň Kinský proslul jako konstitučně tvrdý kůň s prostornou a korektní mechanikou pohybu. Jedná se o dobré skokany, kteří jsou snadno jezditelní a mají vynikající charakter. Cílem dřívějšího chovu byl kůň „vysoko v krvi“ anglického plnokrevníka pro překážkové dostihy a parforsní hony. Z tohoto šlechtění pocházelo několik vítězů Velké pardubické, v roce 1897 vyhrál Magyarád, 1900 Sláva, 1931 Pohanka a 1937 Norma a naposledy tomu bylo v roce 1966, kdy první místo obsadil Nestor (Hinrich, 2006). Klisna Norma vyhrála dokonce pod vedením ženy Laty – Imaculaty Brandisové, což bylo v té době velmi nezvyklé (Dušek a kol., 2011).

Dnes se toto plemeno velmi dobře prezentuje nejen na místních závodech, ale také na významných světových výstavách. Těžko bychom mohli předpokládat návrat těchto koní na Velkou pardubickou, nebo jiné podobné závody. To neznamená, že ztratili své využití, spíše naopak, svými výkony dokazují, že se hodí i pro jiné sportovní disciplíny (Půlpán, 2005).

Parforsní hony, pro které byl tento kůň původně šlechtěn, se začínají znovu objevovat na scéně, i když v trochu změněné podobě. Uplatnění koní Kinských zaznamenejeme ve všech klasických sportovních odvětvích, jako jsou skokové disciplíny a drezura, nebo také jako vhodného koně pro rekreační ježdění.

Některé jedince využívají jejich chovatelé v zápřeži, westernu, všestrannosti, případně voltiži. Na rozdíl od českého teplokrevníka se jedná o jemnější koně, kteří jsou mnohostranně užitkového typu (Kolářová, 2011).

3.2.6.3 Rodiny

V hřebčíně si zakládali na významných rodinách a ctili klisny – matky. Proto jména hříbat začínají prvním písmenem jména své matky a v posledních letech se za jméno doplňuje přídomek Kinský. Ovšem jen koně v barvě izabela nebo plavák mohou získat tento přídomek (Hofmanová and Majzlík, 2009). Do dnešních dnů se nám dochovali potomci rodin se jmény začínajícími písmeny N, H, J, M, Č, P a O (Půlpán, 2005).

Snad nejcennější je rodina N (Mahler, 1995b). Tato rodina totiž představuje původní krev Caesara s polokrevnou klisnou Nancy. Až na malé výjimky, jako byl například 957 Notář (po hannoverském hřebci Alarm), se chovatelé vždy drželi původního typu tedy plnokrevníků a polokrevníků. 957 Notář se zasloužil o udržení genu pro zbarvení především ve východních Čechách i především svou výbornou plodností. V této rodině najdeme jména velmi výkonných dostihových koní, jako byly klisna Norma, Najada, či hřelec Nezamysl a další (Anon, 2009).

Nejrozšířenější rodinou je rodina Č založená klisnou 391 Čita po Caesar. Plemenici pocházející z této rodiny jsou 7 Marin lipský, 4218 Marin lipský, Varin lipský, 333 Almhirt týnský, 409 Garut hamburský, 497 Div týnský, 525 Taarlo Kubišta a 2712 Taarlo Kubišta. I když se jedná o rodinu chovanou spíše v kombinovaném typu, docházelo k připouštění i hřebců v jezdeckém typu, včetně anglických plnokrevníků (Anon, 2009).

Plnokrevná klisna Queen of Haerts založila rodinu O, na kterou působil velký vliv kmene Furioso. V posledních letech se podílí na zvětšení genové variability v barvě. Příslušníci rodiny mají velmi dobrou výkonnost, například hřelec 556 DAF Ondráš je výborným skokovým i drezurním koněm (Anon, 2009).

V roce 2009 bylo zaregistrováno 188 koní z pěti rodin, 15 z tohoto počtu bylo hřebců a 173 klisen. Procentuální zbarvení u klisen je 52% izabel a plavek, 40% ryzek a 8% hnědek (Hofmanová et Majzlík, 2009).

3.2.6.4 Ovlivnění anglickým plnokrevníkem

Plnokrevníci působící v minulosti v chovu koní Kinských byli 439 Mys, 66 Lincoln, 664 Drak a 677 Regulus.

Pro rok 2018 je možné použít 6 plemeníků k inseminaci a 15 k přirozené plemenitbě. Pro přirozenou plemenitbu se dají využít dva hřebci anglického plnokrevníka, tím je 6024 Moonjaz a 6091 Heretic. Kromě nich mezi plemeníky můžeme najít také koně polokrevního typu (SCHKK, 2018a).

6091 Heretic

Obrázek č. 11 (<http://www.katalog-plemeniku.cz/kone/heretic>)

Rodokmen:

Tabulka č. 8

HERETIC		
RAINBOWS FOR LIFE (CAN) 1988	LYPHARD (USA) 1969	NORTHERN DANCER (CAN) 1961
		GOOFED (USA) 1960
	RAINBOW CONNECTION (CAN)	HALO (USA) 1969
		HANGIN ROUND (USA) 1970
HAIRY DREAM (IRE) 1991	HERALDISTE (USA) 1982	LYPHARD (USA) 1969
		HEIRESS (FR) 1975
	ALTO MIRA (IRE)	PATCH (GB) 1972
		ARCTICMARS (IRE) 1956

<http://www.pedigreequery.com/heretic3>

Jeho otec byl Rainbows for Life, nejúspěšnější z plemeníků působící v českém chovu. Získal několik titulů šampióna plemeníku České republiky, kromě toho také Slovenska a v roce 2007 dokonce i Itálie (Anonym, 2008). V historii českého chovu asi nenajdeme plemeníka, který by připustil tolik klisen během pěti sezón, jako právě Rainbows for Life. Hřebec přišel do našeho chovu s velmi dobrým rodokmenem, vynikajícími výsledky na dráze a v chovu zplodil mnoho potomků výborné třídy (Vlček, 2005).

Základní údaje:

Ryzák, narozen 23. 3. 2001, KVH 161 cm

PK: koní Kinských, A1/1 a SC

Sportovní výkonnost: rovinné i překážkové dostihy (1. Cena Schaumann – finále, 2. Cena zimního favorita, Pohár sedlářství Hauzr, Českomoravská cena, Handicap JockeyClubu, Cana Transgas, 3. Mem. V. Michala, Letní cena, Podzimní cena (SCHKK, 2018b), startoval ve 41 dostizích, ze kterých získal 3 vítěství a 11 umístění (Pedigree, 2018b).

Potomstvo:

Prvních šest hříbat na svět přišlo v roce 2012, z toho 3 byla teplokrevná (2 hřebečci a 1 klisnička). Ze tří teplokrevných hříbat byli 2 hřebečci žlutí a třetí světlá ryzka. Byla hodnocena chovatelem jako harmonická, dobře stavěná, temperamentní, ale zároveň dobře spolupracující. Potomek Heretik chlumský byl na přehlídce Koní Kinských hodnocen na 3. místě v rámci své skupiny (SCHKK, 2018b).

6024 Moonjaz

Obrázek č. 12 (<http://www.katalog-plemeniku.cz/kone/moonjaz>)

Rodokmen:

Tabulka č. 9

MOONJAZ		
NASHWAN (USA) 1986	BLUSHING GROOM (FR) 1974	RED GOD (USA) 1954 RUNAWAY BRIDGE (GB) 1962
	HEIGHT OF FASHION (FR)	BUSTINO (GB) 1971 HIGHCLERE (1971)
HARAYIR (USA) 1992	GULCH (USA) 1984	MR. PROPECTOR (USA) 1970
		JAMEELA (USA) 1976
	SAFFAANH (USA) 1985	SHAREEF DANCER (USA) 1980
		GIVE THANKS (GB) 1980

(<http://www.pedigreequery.com/moonjaz>)

Základní údaje:

Ryzák, narozen 20. 1. 1997, KVH 166cm

Moonjaz byl odchován ve slavném Shadwell Stud a s vysokými předpoklady směřoval do tréninku v barvách Hamdana al Maktoum. Čekalo se toho od něj hodně, neboť jeho otec Nashwan byl vynikající dostihový kůň a jeho matka Harayir zvítězila v 1000 Guineas. Očekávání však nesplnil, neboť v kolébce turfu běhal v dostizích D kategorie a jeho nejlepším umístěním bylo druhé místo v B kategorii. Po exportu

do Švýcarska běhal do svých sedmi let převážně na proutí, kde získal několik vítězství a řadu umístění, na dráze se projevoval jako vytrvalec.

Po příchodu do ČR působil několik let v plnokrevném chovu v drobných chovech, než přešel k panu Vocáskovi do Němčic u Pardubic, který ho registroval i pro PK CS. Od roku 2017 je i v chovu pro PK koní Kinských.

Moonjaz působí v rámci teplokrevného chovu jako plemeník z hřebčí linie Nasrullah kombinované s Native Dancer linií na straně matky. Hřebec splňuje podmínky a je vhodný k využití pro klisny KK. Velmi dobrý až vynikající v typu cvalového honebního koně, v krátkém obdélníkovém rámci, s velmi dobrou silnou kostrou, vynikajících šířkových rozměrů v prsou i zádi, s drobnými nedostatky ve fundamentu pánevních končetin (otevřené hlezno). Velmi dobrý prostorný, mírně plošší krok, nevýrazný, ale energický klus a velmi prostorný, kulatý cval (SCHKK, 2018c). Na svém kontě má 14 startů, z toho 3 výhry a 4 umístění (Pedigree, 2018c)

Potomstvo:

Má přes 50 plnokrevných potomků, kteří se uplatňují v dostihové kariéře (jak v rovinných tak překážkových dostizích), či chovu. Za zmínku stojí Sicílie, která vyhrála přes 250 000 Kč ve své kariéře a nyní působí v chovu. Dále Player, Krasava a Simon Set. (Jockey Club, 2018d).

3.2.7 Shagya–arab

3.2.7.1 Historie

Hřebčiny Mezöhegyes a Radovec tvořila stáda z místních užitkových typů klisen ovlivněných arabskými hřebci při tureckých výbojích. Tito hřebci různých arabských kmenů a plemen pářením s lokálními klisnami vytvářeli koně převládajícího arabského typu zaměřeného především pro potřebu elitních jezdeckých útvarů armády. Dále byl zřízen hřebčín Bábolna, kam se přesunuli tito polokrevní arabové spolu s dvěma anglickými klisnami, které připustil originální arabský hřebec Aghil Aga. Dcery toho spojení později založily významné rodiny. Nejdříve se koním říkalo arabští polokrevníci a v rámci šlechtění se utvořilo několik arabských polokrevných kmenů.

Nejvýznamnější kmen tvořili potomci originálního hřebce Shagya, narozeného roku 1830 a přivezeného do Bábolny 1836. Jeho potomci vykazovali požadovaný typ mohutnějšího, kostnatějšího, konstitučně tvrdého arabského koně s prostornou mechanikou pohybu. V 18. století začala převládat čistokrevná plemenitba k upevnění vlastností

příbuzenskou plemenitbou. V roce 1978 se stal Shagya–arab samostatným plemenem, poté co se představitelé WAHO přesvědčili o čistokrevnosti těchto koní představením 200 rodokmenů (Misař a Jiskrová, 2001).

3.2.7.2 Charakteristika

Shagya–arab je velmi ušlechtilý a harmonický kůň temperamentnějšího charakteru. Výška v kohoutku se pohybuje mezi 150 a 160 cm, tělo je kratšího obdélníkového rámce. Hlava by měla být štíčí, výjimečně s rovným profilem, nesoucí arabské znaky. Krk by měl být výše nasazený, dlouhý méně výrazný kohoutek přechází v protáhlejší horní linii, která končí skloněnější svalnatou zádí. Plec je dobře osvalená a delší, hrud' pak dostatečně široká a dlouhá, celkově tělo působící suchým a štíhlejším fundamentem. Nejčastěji se objevuje zbarvení bělouš, méně často poté hnědák. Shagya-arab musí být konstitučně tvrdý a vytrvalý kůň s dobrou mechanikou pohybu. Uplatní se jak v jezdeckví, tak vozatajství, nejčastěji ho můžeme spatřit v jezdeckém sportu při vytrvalostních jízdách. Využívá se také ke korekci vlastností u příbuzných plemen. Plemenná kniha má přísný řád, který povoluje jen zápis koní, jehož rodiče jsou již zapsaní (Misař a Jiskrová, 2001).

3.3 Angličtí polokrevníci

V Anglii se těšili velké oblibě nejen dostihy, ale také štvanice a hony. K těmto účelům se však čistokrevní angličtí plnokrevníci nehodili, protože kromě rychlosti museli koně překonávat velmi obtížný terén, jako byly vysoké zdi, široké příkopy, nebo skoky přes popadané stromy. To vedlo chovatele k připouštění anglických plnokrevníků s mohutnými domácími klisnami. Výsledné výborné polokrevné lovecké koně z tohoto křížení byli pojmenováni hunteři. Se značnou zátěží bez problému zdolávali vysoké překážky, zídky a příkopy. Kromě využití těchto koní k lovu se z nich stávali také vynikající steepleři (překážkoví dostihoví koně). Již hřibatům se na pastvinách stavěly tyto překážky, aby se naučili brzy skákat (Mahler, 1995).

Za polokrevníka se považují teplokrevní koně, jejichž jeden z rodičů je plnokrevník, nebo má ve svém rodokmenu plnokrevné předky. Na našem území byl reprezentován několika kmeny (Furioso, Przedswit, North Star, Nonius, Giran). Často dochází k prolínání kmenů, udržování těchto kmenů bude mít stále více symbolický charakter. Některé z nich téměř zanikly. V kladrubském chovu se podílí na výstavbě stáda krev hannoverská,

v albertovském chovu krev trakénská. Polokrevník albertovského chovu je poněkud lehčí než polokrevník kladrubského chovu. (Jokl a kol., 1977).

Dobře prošlechtěné koně mělo i bývalé Rakousko–Uhersko. Působily zde polokrevné kmeny Furioso, Przedswit a North Star, tak ustálené, že mohly být považovány za plemena. Kmeny Furioso a North Star založili stejnojmenní hřebci v chovatelské základně Mezohegyes. Furiosové jsou všestranně využitelní, vhodní zejména do kočáru a pod sedlo, vynikají temperamentem i dobrou ovladatelností. Chovali se též u nás. Nejlehčím z rakousko–uherských polokrevných kmenů byl Przedswit (založen opět koněm stejného jména), později však zmohutněl a na čas se stal cenným pomocníkem v hospodářství (Mahler, 1995).

Z důvodu prostorné mechaniky pohybu, tvrdé konstituce a exteriéru (jezdeckého typu) se stal anglický plnokrevník korektorem (zlepšovatelem) vlastností velké části ostatních teplokrevných užitkových typů a plemen. V případech jeho intenzivního využití při tvorbě a korekci vlastností vznikali angličtí polokrevníci. Takového označení bylo používáno především ve středoevropských chovech, přesněji v chovech, které navazovaly na tradice chovu koní rakousko–uherské monarchie. V rakousko–uherských hřebčinech byly anglickými plnokrevníky založeny anglické polokrevné kmeny Furioso, North Star, Przedswit. Jejich označení a plemenná identifikace, anglický polokrevník, přetrvávaly až do druhé poloviny 20. století. Mezinárodně se tato terminologie nevžila, protože byla nepřehledná. Anglickým plnokrevníkem zušlechtěvané užitkové typy byly pojmenovány zpravidla podle území, na kterém šlechtění probíhalo, a vyhlášením řádu plemenné knihy se staly samostatnými plemeny. Z podobných důvodů nabyl později statutu plemene i kmen Furioso. Ostatní kmeny postupně splynuly s nově vznikajícími plemeny. Termín anglický polokrevník označuje v současnosti typ dostihového koně, v jehož původu figuruje 51 a více % krve anglického plnokrevníka (Dušek, 2011).

3.3.1 Furioso

Plemeno bylo založeno roku 1841 stejnojmenným hřebcem v hřebčíně Mezohegyes. Furioso představuje teplokrevné plemeno koní, které vzniklo v procesu šlechtění ještě v Rakousko-Uhersku splynutím polokrevných a angloarabských kmenů Furioso, North Star, Przedswit, Star of Hannover, Gidran a v ČR Catalin při soustavném používání anglického plnokrevníka, araba a anglonormana. Chovná oblast je vymezená územím Slovenské republiky, kde bylo plemeno Furioso uznané v roce 1998 (vydáním Statutu plemenné knihy Furioso).

Chovným cílem je dostatečně mohutný teplokrevník s dobře vyjádřeným typem, velmi dobrým zevnějškem, vhodný pro všechny druhy výkonnostního sportu. Exteriér je korektní s mírně prodlouženými liniemi, elegantní, fundament suchý, kostnatý s krátkým záprstím a kratšími spěnkami. Je to chodivý kůň s dobrou mechanikou pohybu a dobrými skokovými schopnostmi, přiměřeně živého temperamentu, dobře ovladatelný (Halo a kol., 2006).

3.3.2 Przewit

Tento kmen založil stejnojmenný hřebec narozený v roce 1872. Chov začal v hřebčině v Piberi, ale poté se rozšířil do Radovce, odkud se dostával i do Čech a na Moravu. Kladrubský hřebčín jeden čas choval koně tohoto kmene ve dvou liniích. První z nich byla linie Przewit VII, která se vyznačovala ryzáky velmi ušlechtilých tvarů, představovali jezdeckého koně. Druhá linie Przewit VIII byla v hřebčině zastoupená plemeníky Przewit I, II, IV a V. Nejúspěšnější z nich byl hnědák Przewit II, představitel mohutného plnokrevníka pro tah. Exteriérem se velmi podobají koním kmene Furioso, především proto, že u nás se chovali často společně v jednom hřebčině. Tento kmen u nás prakticky zanikl, protože byl velký nedostatek plemeníků (Štrupl a kol., 1983).

4 Závěr

Cílem této práce bylo popsat plemeno anglického plnokrevníka, posoudit jeho vliv na sportovní teplokrevná plemena. Tato práce se zaměřila na plemena chovaná v České republice. Anglický plnokrevník byl použit ke šlechtění všech nejvíce chovaných plemen u nás.

U starokladrubskeho koně se nicméně toto šlechtění vůbec nevydařilo a proto se od něj brzy upustilo. Plemeno Shagya–araba má již dlouhou dobu uzavřenou plemennou knihu, přesto však na začátku byli použiti jedinci anglického plnokrevníka při plemenitbě. U plemena angloaraba a anglických polokrevníků je vliv anglického plnokrevníka zcela jednoznačný.

Koně Kinského již při svém počátku velmi ovlivnila plnokrevná krev, která je patrná i nyní. Těžko by jedinci tohoto plemene dosáhli takových úspěchů v překážkových dostizích, kdyby neměli v krvi zastoupení plnokrevníků.

Plemena českého, slovenského a moravského teplokrevníka jsou v dnešní době v podstatě nerozlišitelná. Při hledání v katalogích plemeníků zjistíme, že jedinec anglického plnokrevníka může být použit jak pro šlechtění českého, tak slovenského, potažmo i moravského teplokrevníka. S novým trendem šlechtit koně především na sportovní výkonnost se plemena českého a slovenského teplokrevníka prakticky ztotožnila. Dokonce v plemenné knize slovenského teplokrevníka můžeme najít zástupce plemene českého teplokrevníka. Vliv anglického plnokrevníka na teplokrevná plemena je stále aktuální, i když postupně jej více nahrazují německá plemena koní. Tím se upustilo od radičního zušlechťování teplokrevných plemen zástupci anglických polokrevníků. Vliv anglického plnokrevníka není jen přes čistokrevného plemeníka, ale může být předáván dále i nepřímou formou. Většina plemen používaných nyní pro šlechtění našich teplokrevných koní, například německá sportovní plemena, totiž v minulosti byla ovlivněna krví anglického plnokrevníka, dokonce tento vliv může přetrvávat až dodnes.

5 Seznam použité literatury

Amler, U. 2013. Koně: jezdeckví, plemena, chov. Knižní klub. Praha. 343s. ISB: 978-80-242-4016-9.

Arnason, T. 2013. Bright future for research in horse breeding!. *Journal of Animal Breeding and Genetics*, 130(3), 167-169

Bailey, E. 1998. Odds on the FAST gene. *Genome research*, 8(6), 569-571

Barrey, E. 2010. Reviewe: Genetics and genomics in equine exercise physiology: an overview of the new applications of molecular biology as positive and negative markers of performance and health. *Equine Veterinary Journal*, 42(s38), 561-568

Bílek, F., Ambrož, L., Blažek, K., Dušek, J., Hartmann, K., Keil, H., Král, E., Koubek, K., Lerche, F., Michal, V., Munk, Z., Muller, V., Pernička, J., Píša, A., Procházka, V., Příbyl, E., Richter, L., Řechka, J., Sejkora, K., Steinitz, J. 1957. Speciální zootechnika II. díl – Chov koní. 2. přepracované a doplněné vydání. Státní zemědělské nakladatelství. Praha. 1032 s.

Bowling, A. T. 1996. Horse genetics. Wallingford: CAB International. p. 200. ISBN: 0-85199-101-7.

Buróziová, M., Říha, J., Židek, R., Trandžík, J., Jakabová, D. 2008. Genetic structure of nine horse populations. *Acta Universitatis Agriculturae et Silviculturae Mendelianae Brunensis*. 56 (2), 57 – 60.

Cunningham P. 1991. The genetics of thoroughbred horses. *Sci. Am.* 265, 92–98

Der goldenen Pferd. 1992. *Pferde Revue*. 11, 5 – 7

Duruthya, M. 2005. Velká etologie koní. Hipo – Dur. Košice. 583 s. ISBN: 80-239-5088-6

Dušek, J., Vondráček, J., Reinhard, R., Bormann, P., 1995. Genetic contribution of maternal parents and grandparents to English Thoroughbred progeny performance. *Živočišná výroba*, 40 (3), 97 – 101

Dušek, J., Misař, D., Müller, Z., Navrátil, J., Rajman, J., Tluchoř, V., Žlumov, P. 2011. Chov koní. Brázda. Praha. 398 stran. ISBN:978-80-209-0388-4

Evans, J. 1992. Horse breeding and management. Amsterdam: Elsevier science publ. B. V. p. 417. ISBN: 0-444-88282-0

Francek, J., Hartman, J. 1985. Chlumec nad Cidlinou: stručné dějiny města. Kruh. Hradec Králové. 181s.

Fuksa, I., Machek, J., Valenta, V., Dyková, Z., Šancová, Z. 2010. Plemenná kniha starokladrubských koní. Národní hřebčín Kladruby nad Labem. Kladruby nad Labem. 320s. ISBN 80-238-6327-4

Georgescu, S. E., Rebedea, M., Condac, E., Ionica, E., Dinischiotu, A., Costache, M. Horse genotyping [online]. 10. března. 2015 [cit. 2018 – 01 – 29]. Dostupné z https://www.researchgate.net/publication/272096064_HORSE_GENOTYPING

Gotthardová, L. 2006. Koně Kinští plemenem. Ročenka 2006. 35 – 38

Hinrich, H., S. 2006. Atlas plemen hospodářských zvířat. Brázda. Praha. 295 s. ISBN: 80-209-0344-5.

Gu, J., Orr, N., Park, S. D., Katz, L. M., Sulimova, G., et al. 2009. A Genome Scan for Positive Selection in Thoroughbred Horses. PloS ONE, 4 (6), e5767

Halo, M., Görözdi, P., Grác, F., Feherváry, E., Magál, S. 2006. Štatút plemennej knihy plemena Slovenský teplokrevník. ZCHKS – družstvo. Topoľčianky.

Hanušová, K. Plnokrevníci v teplokrevném chovu. Jezdeckví, 2007, roč. 55, č. 4, s. 50 -51, ISSN 1210 – 5406

Harrison, S. P., Turrion-Gomez, J. L. 2006. Mitochondrial DNA: an important female contribution to thoroughbred racehorse performance. Mitochondrion, 6 (2), 53-66

Hill, E. W., Bradley, D. G., Al-Barody, M., Ertugrul, O., Splan, R. K., Zakharov, I., & Cunningham, E. P. 2002. History and integrity of thoroughbred dam lines revealed in equine mtDNA variation. Animal genetics, 33 (4), 287-294

Hlačík, Z., Gregor, D. 2010. Anglický plnokrevník. Dalibor Gregor. Opava. 149 s. ISBN: 978-80-904692-0-4

Hofmanová, B., Majzlík, I. 2009. The kinsky horses (Equus Kinsky) current situation and future. [online]. 60th annual meeting of the European association for animal production [cit. 2018-02-20]. Dostupné z http://www.eaap.org/Previous_Annual_Meetings/2009Barcelona/Papers/39_Hofmanova.pdf

Horáček, M. 1952. Království za koně. Olympia. Praha. 316s. ISBN: 27-005-86

Hošák, S. 2014. Pocta moravskému teplokrevníkovi. Dalibor Gregor. Opava. 135 s. ISBN: 978-80-87731-05-5

Jokl, Z., et al. 1977. Jezdeckví a dostihový sport. SZN. Praha. 338 s. ISBN 07-100-77

Kapitzke, G. 2008. Kůň od A do Z. Brázda. Praha. 410 s. ISBN: 978-80-209-0363

Khun, K. 1932. Dějiny a kulturní obraz měst Chlumce nad Cidlinou. Chlumec nad Cidlinou. 222s.

Kolářová, R. Kůň Kinských. [online]. Fauna. 18. dubna 2011 [cit. 2018-03-10]. Dostupné z <http://www.ifauna.cz/clanek/kone/kun-kinskych/5786/>

Koně a poníci: Ottova encyklopedie. 2014. Ottovo nakladatelství. Praha. ISBN 978-80-7451-342-8

Larson, E., 2011. Equine Genetics 101: Genetic Concepts and Application [online]. [cit. 2018-03-17]. Dostupné z <<http://www.thehorse.com/ViewArticle.aspx?ID=18863>>

Larson, E., 2011. Selecting a Thoroughbred: The Role of Genetics [online]. [cit. 2018-03-18]. Dostupné z <<http://www.thehorse.com/ViewArticle.aspx?ID=18891>>

Lerche, F. 1956. Starokladrubský kůň, SZN, Praha, 293 s. bez ISBN

Mahler, Z. 1995. Člověk a kůň. Dona. České Budějovice. 184 s. ISBN: 80-85463-52

McBane, S., Douglas – Cooper, H. 2008. Svět koní. Svojtka & Co. Praha. 160s. ISBN: 978-80-7352-965-9

Metody chovu. [online]. Svaz chovatelů koní Kinských. 11. duben 2009 [cit. 2018-03-15]. Dostupné z <http://schkk.cz/dokumenty/Dokumenty-SCHKK/02_Slechtitelsky-program_20100110.pdf>

Misař D., Jiskrová I., 2008: Chov a šlechtění koní. Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně. Brno. 170 s. ISBN 978-80-7157-510-8

Misař, D. 2011. Vývoj chovu koní v Čechách, na Moravě a na Slovensku. Brázda. Praha. 295 s., ISBN: 978-80-209-0383-9

Moritsu, Y., Terai, A., Tashiro, T. 1998. Relationship between sire breeding values for the rating tracks in thoroughbred racehorses. Journal of Equine Science. 9 (3), 89-92

Navrátil, J. 2007. Základy chovu koní. Praha: Ústav zemědělských a potravinářských informací. 80 s. ISBN 978-80-7271-186-4

Pinfold, J., Pecherová, K. 2010. Velká pardubická a Velká národní liverpoolská – Příběh dvou dostihů. Helios. Praha. 216s. ISBN: 80-85211-26-2

Půlpán, P. Perspektivita chovu koní Kinských. [online]. Equus Kinsky Revue. 2005 [cit. 2018-03-10]. Dostupné z <<http://www.equus-kinsky.cz/Dokumenty/EK.Revue%202005.pdf>>

Rázgová, E. Stáje plné zlata. [online]. Fauna. 1. ledna 2010 [cit. 2018-01-03]. Dostupné z <<http://www.ifauna.cz/clanek/kone/staje-plne-zlata/1091/>>

Sixta, V. 1996. Žlutáci po válce: Úspěšný boj o regeneraci. Jezdeckví. 44 (5). 10 – 11

Sixta, V. 2006. Nejvýznamnější plemenici v chovu českého teplokrevníka. František Lomský – Cavalier Publishing. Jihlava. 160 s. ISBN: 80-239-6795-9

Slawik, CH. 1996. Gräflich & Golden. Reiter Revue. (4). 50 – 51

Svobodová, S., Blouin, C., Langlois, B., 2005. Estimation of genetic parameters of Thoroughbred racing performance in the Czech Republic. *Animal Resesearch*, 54 (6), 499 - 509

Šarovská, L., Walterov, S., Krčová, S., Jiskrová, I., 2009 Sportovní výkonnost českého teplokrevníka na základě výsledků v chovatelských soutěžích. *Acta Universitatis Agriculturae et Silviculturae Mendelianae Brunensis*. 57 (1), 129-136

Štrupl, J., et al. 1983. Chov koní. Příroda. Bratislava. 424 s.

The Blood-Horse Staff. 2003. Genetic Compatibility, The Horse. E4098

Thiruvenkadan, A. K., Kandasamy, N., Panneerselvan, S. 2009. Inheritance of racing performance of Thoroughbred horses. *Livestock science*, 121 (2-3), 308-326

Thomason, H. S. 2015 Výcvik a chov koní. Knižní klub. Praha. 496s. ISBN: 978-80-242-5067-0

Tůma, M. Výlet do minulosti našeho překážkového turfu [online]. Dostihové závodiště Pardubice. 2011 [cit. 2018-2-10]. Dostupné z <<http://www.pardubice-racecourse.cz/strana-4.html>>

Valenta, A. 2004. Dějiny rodu Kinských. Vedita. České Budějovice. 352s. ISBN: 80-86829-05-7

Vlček, M. Plemeníci Rainbows for Life. Turf magazín, č. 1, 2005, s. 71 – 76

Wilson, D. E., Reeder, D. M. Mammal Species of the World (3rd ed.) [online]. Johns Hopkins University Press. 2005. [cit. 2018-2-22]. Dostupné z <<http://www.departments.bucknell.edu/biology/resources/msw3/browse.asp?s=y&id=14100015>>

Zelník J. a kol., 1958: Odchov mláďat hospodárskych zvierat. Slovenské vydavateľstvo podohospodárskej literatúry. Bratislava. 331 s., ISBN 301-04-47

Seznam internetových zdrojů:

CS, 2018a <www.studbookcs.cz>

CS, 2018b <https://www.studbookcs.cz/kone_pkcs.htm>

CS, 2018c <https://www.studbookcs.cz/doc/Rocenka_SCHCS_2016.pdf>

CS, 2018d <<http://pk.studbookcs.cz/278370/age-of-jape-pol.html>>

CS, 2018e <<http://pk.studbookcs.cz/257510/durante-alighieri-gb.html>>

ČJF, 2018 <<http://www.cjf.cz/files/stranky/dokumenty/prehledy-o-sportovnich-konich/rocenka-2007-web.pdf>, <http://www.cjf.cz/files/stranky/dokumenty/prehledy-o-sportovnich-konich/rocenka2014.pdf>>

Jockey Club, 2018a <http://www.dostihyjc.cz/z_udaje.php?stranka=92>

Jockey Club, 2018b <<http://www.dostihyjc.cz/kun.php?ID=32516>>

Jockey Club, 2018c
<http://www.dostihyjc.cz/kun.php?ID=32516&pod=potomci&s_razeni=3>

Jockey Club, 2018d <<http://www.dostihyjc.cz/kun.php?ID=40114&pod=potomci>>

MT, 2018a <<http://www.moravskyteplokrevnik.cz/files.php?mid=13bed362-50e3-102d-98e9-00e0814daf34&isCategory=true>>

MT, 2018b <<http://www.moravskyteplokrevnik.cz/files.php?mid=7f79d2fc-18dd-102d-b212-00e0814daf34&isCategory=true>>

MT, 2018c <http://www.moravskyteplokrevnik.cz/pk_kmen.php?id=211746>

Napajedla 2018a <<http://www.napajedlastud.com/cs/mdl/info/scyris-pol/dostihova-karierarace-records>>

Napajedla, 2018b <<http://www.napajedlastud.cz/kun/2>>

Pedigree, 2018a <<http://www.pedigreequery.com/scyris>>

Pedigree, 2018b <<http://www.pedigreequery.com/heretic3>>

Pedigree, 2018c <<http://www.pedigreequery.com/moonjaz>>

SCHČT, 2018a <<http://www.schct.cz/cz/hrebci/linie-hrebcu.html>>

SCHČT, 2018b <<http://www.schct.cz/cz/hrebci/katalogy-hrebcu.html>>

SCHČT, 2018c <<http://www.schct.cz/cz/plemenna-kniha/211746/scyris-pol.html>>

SCHČT, 2018d <<http://www.schct.cz/cz/plemenna-kniha/191022/veles.html>>

SCHČT, 2018e <<http://www.schct.cz/cz/plemenna-kniha/180153/tiznit-fr.html>>

SCHČT, 2018f <<http://www.schct.cz/cz/plemenna-kniha/211755/egerton-ger.html>>

SCHKK, 2018a <<http://schkk.cz/clanky/plemenna-kniha-hrebcu/>>

SCHKK, 2018b <<http://www.schkk.cz/clanky/6091-heretic.html>>

SCHKK, 2018c <<http://www.schkk.cz/clanky/6024-moonjazz.html>>

ZCHKS, 2018a <<http://www.horses.sk>>

ZCHKS, 2018b

<http://www.horses.sk/joomla/index.php?option=com_wrapper&view=wrapper&Itemid=167>

6 Použité zkratky

PPB – průměrné pomocné body - jsou stanovena na základě získaných trestných bodů v soutěži a přepočtena pomocí matic zohledňujících obtížnost soutěže

PK – plemenná kniha

CS – označení pro Slovenské teplokrevníky zapsané v české plemenné knize slovenského teplokrevníka

KVH – kohoutková výška hůlková

KVP – kohoutková výška pásková

OH (R) – obvod hrudníky

Ohol – obvod holeně

A1/1 – anglický plnokrevník

ČT – český teplokrevník

MT – moravský teplokrevník